

Cine este Sanda Sântimbreanu?

O femeie inteligentă și cultivată, capabilă să se analizeze și săi înțeleagă pe cei din jur.
O autoare talentată, care o viață întreagă na scris nimic (deși a fost soția unui scriitor și editor celebru) și care abia acum, la o vârstă a retrospectiviei, s-a hotărât să scrie.
O adeptă a simplității - și chiar a austerității - capabilă să spună multe în cuvinte puține.
O martoră cinstită și demnă a ceea ce s-a petrecut în România - și mai ales în sufletele oamenilor - în ultimii cincizeci de ani.

ALEX STEFĂNESCU

M-am apucat târziu de scris.

Iubesc îndeletnicirea asta și sunt împăcată cu zădărnicia ei.
E o pasiune de final de viață, care mă ajută să suport cu seninătate complexele bătrâneții și să transform singurătatea într-un privilegiu, nu o pedeapsă sau povară, îmi oferă viclene speranțe, ca orice drog, îmi dă o amăgitoare vitalitate, făcându-mă să trăiesc mai mult într-o lume imaginară, decât reală.

Aș putea spune că nu am lăsat presiunile sociale și familiale să-mi înghită tot sufletul, în pofida eșecurilor, compromisurilor, pașilor greșiți.

Ceva a scăpat dincolo de limita trăirii, ceva neistovit, neirosit, ceva tânăr, gata de un nou început.

Ce are tinerețea asta atât de deosebit, în afară de artificialitatea ei?

Poate ideea ilară că moartea mă va răpune în plină "tinerețe".

SANDA SÂNTIMBREANU

ISBN 973-99994-7-6

. f i)

EDITURA MAȘINA DE SCRIS

Sanda Sântimbreanu

EDITURA MAȘINA DE SCRIS &

Coperta de Emilian Popescu

SANDA SÂNTIMBREANU

O viața în plus

proze

© Editura Mașina de scris, 2001
ISBN 973-99994-7-6

Editura Mașina de scris
2001

MĂRTURISIRE

M-am apucat târziu de scris.

Iubesc îndeletnicirea asta și sunt împăcată cu zădărnicia ei.

E o pasiune de final de viață, care mă ajută să suport cu seninătate complexele bătrâneții și să transform singurătatea într-un privilegiu, nu o pedeapsă sau povară.

Îmi oferă viclene speranțe, ca orice drog, îmi dă o amăgitoare vitalitate, făcându-mă să trăiesc mai mult într-o lume imaginară, decât reală.

Aș putea spune că îmi dă o altă viață sau, mai degrabă, o viață în plus.

Se vede că nu am lăsat presiunile sociale și familiale să-mi înghită tot sufletul, în pofida eșecurilor, compromisiilor, pașilor greșiți.

Ceva a scăpat dincolo de limita trăirii, ceva neistovit, neirosit, ceva tânăr, gata de un nou început.

Ce are tinerețea asta atât de deosebit, în afară de artificialitatea ei?

Poate ideea hilară că moartea mă va răpune în plină „tinerețe”.

SANDA SÂNTIMBREANU

5

Ioanei, fiica mea

Ea este o parte din mine, cea mai importantă, cea mai adevărată, cea mai bună. „Un spor de ființă” — cum spune un poet basarabean.

Are tot ce eu nu mai am: tinerețe, frumusețe, viitor și, în plus, o mulțime de calități, pe care eu nu le-am avut: ambiția afirmării, curajul riscurilor, fermitatea împotrivirii.

În pofida a ceea ce ne deosebește și ne desparte, există între noi un limbaj comun al inimilor, o conspirație a afecțiunii în care ne căutăm și ne regăsim.

PASĂREA PHOENIX

Aveam 13 sau 14 ani când Răzvan, băiatul vecinilor, cu doi ani mai mare ca mine, a început să-mi trimită bilețele cu declarații stângace de dragoste, închinat „celor mai frumoși ochi din lume”.

Eu, oricât încercam, nu mi-l puteam scoate din minte. Gândul la el, stăruitor și năbădăios, le alunga pe toate celelalte, făcând rezultatele mele la învățătură să lase, din ce în ce mai mult, de dorit.

Dragostea mea se manifesta sub forma împotrivirii. Un impuls de apărare se opunea invaziei acestui simțământ tulburător, care mă lua prin surprindere, mă scotea dintr-un teritoriu de liniște și puritate și mă târa în direcții necunoscute.

Locuiam atunci într-un cartier mărginaș al Bucureștiului, la mică distanță de o pădurice în care ne plimbam uneori, ținându-ne de mână. Copacii erau martorii muți ai neliniștilor noastre crescânde.

Ajungeam până la marginea unei râpe și acolo ne așezam pe un trunchi de copac răsturnat, așteptând încordați nici noi nu știam ce. Ne întorceam acasă tăcuți și nițel dezamăgiți.

Într-una din aceste plimbări, Răzvan a vrut să mă sărute, dar eu m-am speriat și i-am dat brânci în răpă. Am luat-o la fugă, credeam că a murit, dar nu murise, se rostogolise pe panta nu prea abruptă și se alesese doar cu câteva zgârieturi și cucuie.

În doua zi mi-a trimis un bilet în care desenase doi ochi privind cruciș și dedesubt scrisese: „Ești o lașă și o tâmpită”.

Nu mi-a mai acordat de atunci nici o atenție și a început să se plimbe în mod ostentativ cu sora mea mai mică, Virginia.

Am suferit, dar am continuat să mă gândesc la el și mai intens, făcând absența lui mai puternică decât fusese vreodată prezența.

După un timp, mi s-a făcut dor de păduricea noastră, de melancolia ei însorită. Ajunsă la marginea râpei, l-am găsit pe Răzvan așezat călare pe trunchiul de copac răsturnat. Surpriza întâlnirii ne-a aruncat pe unul în brațele celuilalt. Ne-am îmbrățișat cu frenezie, ne-am rostogolit prin iarbă fericiți, împăcați, regăsiți.

„Copiii ăștia se iubesc”, a constatat mătușa mea, încă de pe când noi eram în faza mângâierilor stângace, a sărutărilor furate, a duioșiilor grăbite, a primelor îndrăzneli de care ne speriam.

Nici nu știu când am trecut în faza nevoii de izolare, a cuvintelor născocite de alint spus în șoaptă, a dorințelor arzătoare de care nu ne mai speriam.

Eram în plin război, când ne-am căsătorit. Contribuisem și noi la cruciada împotriva bolșevismului, înfigând, cu sânge patriotic, pe harta României Mari din biroul tatei stegulețele victoriei, pentru a marca pozițiile cucerite de armata noastră în înaintarea ei peste Prut.

Am trecut cu ușurătatea și nesocotința vârstei prin spaimele alarmelor aeriene, ale bombardamentelor și am acceptat, cu destulă detașare, răsturnarea finală, care a transformat pe aliații noștri în dușmanii noștri și pe dușmani în aliați, situație deloc nouă în istoria noastră și nici în cea a altor popoare.

Cu Răzvan trăisem bucuriile iubirii împărtășite, pe fundalul zbuciumat al ultimei deflagrații mondiale.

Grozăviile războiului se terminaseră — se instaurase pacea, dar nu și liniștea. Spaimele vechi de alarme și bombardamente au fost înlocuite cu altele noi, de șomaj, epurări, evacuări, restricții de spațiu locativ, de vecini, de sonerii la miezul nopții, când se făceau arestări și percheziții în urma unor denunțuri anonime.

Lumea cu care fusesem obișnuiți începea să dispară și alta diferită se pregătea să-i ia locul. Noua lume își propunea lichidarea celei vechi.

Prefacerile care aveau loc luau forme când convulsive, când liniștite. În mediul nostru social schimbările erau mai încete, dar nu lipsite de duritate.

Șocul a fost resimțit întâi de tata, prin retrogradarea din postul de director al unei întreprinderi, într-unui de conștopist.

Contactul meu cu noul s-a produs în urma angajării la Direcția Presei și Tipăriturilor, cenzura presei, denumită, mai târziu, „abator” sau „crematoriu al culturii”.

Terminasem Facultatea de Filologie și fusesem repartizată la Secția bibliotecii, unde aveam sarcina să triez cărțile cu conținut

anticomunist, idealist, mistic, pentru a fi scoase din circuitul celor permise la lectură.

Am fost nevoită să contribui la crearea acestui deșert al culturii, eliminând valori în cultul cărora crescusem, autori pe care, în liceu și facultate, am învățat să-i consider monumente naționale: *Blaga, Arghezi, Bacovia, G. Călinescu* etc...

Am îngropat, astfel, ca într-un cimitir, în depozitele secrete ale bibliotecilor idol după idol și, o dată cu ei, o parte din sufletul meu.

Nu îndrăzneam să discut cu colegii mei. Poate și ei încercau, ca mine, rușinea și teroarea vinovăției, iar lipsa lor de atitudine se explica prin deruta ideologică produsă de cursurile de îndoctrinare materialist-dialectice pe care erau obligați să le urmeze. Dar sunt sigură că, acasă, se întrebau și ei înspăimântați, dacă nu aveau să fie confiscate curând și cărțile din bibliotecile lor personale.

Răzvan, absolvent al Belleartelor, dădea, ca suplinitor, lecții de desen în învățământul mediu și era dezamăgit că nu putea să se afirme într-o societate care respingea ca decadentă pictura cubistă, forma lui îndrăgită de exprimare artistică.

Se socotea un ratat prin forța împrejurărilor. Talentul îi devenise un handicap. Picta și ofta. „îmi înșel viața cu visele. O viață deșartă cu vise deșarte. Hai, iubito, să ne inventăm altă viață, s-o dăm dracului pe asta!” îmi spunea el abătut.

Eu prestam o muncă pe care o detestam, el era împiedicat s-o facă pe cea dorită. Ne socoteam victime ale unui sistem ucigaș, prizonieri într-un prezent fără viitor.

Doar tata își păstrase optimismul. El spera că vor veni curând americanii ca să ne elibereze. Mătușa, sora tatei, credea că salvarea nu poate veni decât de la Dumnezeu căruia i se ruga cu smerenie.

- Ce-I rogi? o întreba tata, cu o curiozitate nu lipsită de ironie.
- Să ne scape de comuniști, trimișii satanei....
- De unde știi că el i-a trimis?
- Știu, pentru că numai ei reușesc să facă raul atât de bine!

Virginia, sora mea, era încă studentă. Nu suportase niciodată să stea singură. Când era mică făcea adevărate crize de copil abandonat. Bănuiam că vrea mai mult să atragă atenția asupra ei, decât că îi era frică. Când a crescut, a căutat să se înconjoare cu lume, cu prieteni și curtezani.

„Singură, sunt un om mort”, spunea ea, „numai compania altora îmi confirmă că exist”.

Se simțea înviorată, însuflețită, numai în prezența altora, nu atât din nevoia de comunicare, cât din dorința de a epata. Un zâmbet de adâncă auto-încântare îi lumina fața când reușea să fie în centrul atenției tuturor, ascultată, admirată, adulată.

Părea nu atât o ființă fugind de singurătate, cât o actriță în căutare de spectatori. Se purta ca și când toată lumea îi era datoare, ea, în schimb, nedatorând nimănui nimic. Niciodată nemulțumită de sine, numai de alții.

Iubea luxul, petrecerile, spectacolele, ura sărăcia, care nu ne ocolea și de care era decisă să scape. Căsătoria cu un babalâc cu situație era o posibilitate bună de luat în calcul.

Omul providențial cu bani, casă și mașină a apărut, în cele din urmă, în persoana lui Costache. El absolvise liceul și intrase în cooperatie, ca angajat cu munca la domiciliu. Își îndeplinea norma de lucru, plătind pe altcineva să i-o facă, iar el se ocupa de afaceri și speculații aducătoare de profit. Avea simțul pieței, știa ce se cere și în ce să plaseze banii. Făcuse legături cu mafia comerțului la negru. Avea relații cu miliția și cu diverși oameni ai zilei.

Bun de gură, cam bețivan, dar nu de cârciumă, distra pe convivi cu discursurile și bancurile lui.

— Știți voi ce este legea? îi întreba el — Nu știți! Legea este o barieră. Dulăii sar pe deasupra, cățelandrii se strecoară pe dedesubt, numai boii se opresc în fața ei.

Tot ce iubea Costache mai mult pe lume erau banii. Știa să-i facă, dar și să-i cheltuiască. În casa lui se găseau covoare scumpe, mobilă stil, obiecte de artă. Când s-a hotărât să-și ia nevastă, a ales-o ca pe un obiect de lux. Virginia era un adevărat chilipir, mai tânără ca el cu zece ani, frumoasă, cu studii superioare, necerându-i decât să o scape de sărăcie. El o simțea

supusă, împlânzită de puterea bogăției lui și gusta voluptatea afaceristului care a făcut o achiziție avantajoasă. Nu avea de oferit iubire, și nici Virginia nu pretindea. Ea nu dorea decât bunăstare, să scape de mizeria sculatului cu noaptea în cap și a alergatului la serviciu, agățată de scara autobuzelor, cum făceam eu.

Tata nu agrease nici mirele, nici prosperitatea lui obținută cu mijloace reprobabile, nici ușurința cu care Virginia se lăsase sedusă de ea.

Îl adoram pe tata. Era un om bun, săritor, gata să ajute pe oricine, capabil să se uite pe sine, dar nu pe alții.

Rămăsese văduv, când noi eram destul de mici. Nu se recăsătorise. Își luase răspunderea specială de a ține loc și de mamă. Cu sprijinul unei surori, văduvă și ea, ne ajutase, pe mine și pe Virginia, să trecem pragurile vârstelor dificile.

În materie de educație, tata credea că nimic nu e mai convingător decât puterea exemplului personal. Din fapte, nu din vorbe, se învață curajul, cinstea, respectarea angajamentelor, și el se străduia să fie un model demn de urmat.

Intrasem într-o etapă mai avansată a comunismului. Apăruseră alte nevroze: deschiderea corespondenței, ascultarea convorbirilor telefonice. Tata avea obsesia microfoanelor ascunse de securitate prin casă și ne interzicea orice comentariu cu încărcătură politică, până și să ne plângem că am stat la coadă degeaba, pentru că se terminaseră ouăle.

El însă, pe furiș, nota într-un jurnal gândurile lui nonconformiste. Le nota noaptea, ele fiind, fără îndoială, din acelea care nu-l lăsau să doarmă.

Lua câteodată acest jurnal și la serviciu, pentru că gândurile buclucașe, se vede treaba nu-i dădeau pace nici ziua. Îl ținea încuiat în sertarul biroului. Odată, l-a uitat descuiat și a dat peste el, întâmplător, turnătorul de serviciu.

Astfel, ironia soartei a făcut ca tata să fie arestat, nu cum se temuse, pentru delict de vorbire, ci pentru delict de gândire.

A murit în închisoare în urma unui infarct suspect, completând lungul șir de vieți distruse de dictatură.

Bietul tata, ce „cumplit exemplu personal” ne dăduse! Se temea de microfoane pentru noi, nu pentru el. Încerca să ne protejeze pe noi, dar pe el n-a fost în stare. Se gândea totdeauna la alții, uitând de el.

Ce n-aș fi dat să-i citesc jurnalul, dar el a fost confiscat de organele securității.

Ce primejdie atât de mare credeau zeloșii ordinii că reprezintă tăinuile lui destăinuiri?

Era cutezanța gândirii lui atât de amenințătoare pentru despotismul minciunii ideologiei oficiale, care luase locul și prestigiului adevărului?

Era conștiința adormită a colectivității în pericol să se trezească la lectura acestui jurnal?

Avea sinceritatea exprimată în filele lui o putere atât de mare?

Le era frică celor mai tari de curajul celui mai slab?

Erau copleșiți învingătorii de dreptatea învinsului?

Era în ordinea firească a așteptărilor să fiu concediată și am fost.

Neșansa a făcut ca, în același timp, Răzvan să rămână fără catedră. Titularul, pe care-l suplinise cât a fost bolnav, s-a făcut bine și și-a reluat postul.

Amândoi șomeri — ce grozăvie!

Ne străduiam să ne încurajăm unul pe altul. Răzvan surâdea cu amestecul acela de îndrăzneală și sfială care-l făcea atât de fermecător, dar trădându-i și firea plină de contraste.

Totdeauna m-a surprins ușurința cu care trecea de la o extremă la alta, de la descurajarea și tristețea neîmplinirilor lui de artist la o împăcată nepăsare, de la ursuzenie la veselie, de la entuziasm la indiferență.

Era capabil să combată ceea ce apăraseră nu de mult, cu înflăcărare, susținând că „dreptul de a te contrazice singur ca și cel de a spune prostii fac parte din drepturile fundamentale ale omului”.

Din cauza acestor oscilații umorale îl socoteam un om slab și mă simțeam îndemnată să-l protejez. Slabă eram și eu, dar, nevoită să am grijă de o ființă mai slabă decât mine, deveneam

puternică. Îl simțeam sensibil și risipit, mereu în căutarea unui punct de sprijin, și eu îl ofeream constant.

În lipsă de măsură și exaltări se potrivea mai bine cu Virginia. La petrecerile din familie, ei doi distrau pe toată lumea, se țineau de șotii, de farse și inventau năstrușnice jocuri de societate.

În competiție nu intrau decât cu Costache.

— Sora ta, îmi spunea Răzvan, **are o nemaipomenită sete de viață și de distracție**. E zvăpăiată și frivolă, dar fermecătoare tocmai prin defectele ei.

— Eu, în schimb ...

— Tu ești **serioasă**, matură, responsabilă, semeni cu tatăl tău, numai că te epuizezi prea mult în efortul de a deveni desăvârșită, exemplară.

— Pare **mai mult o** vină decât o străduință meritorie ...

— Și una și alta, mi-a spus el, **zâmbind ambiguu**.

Cumnatul meu reușise să-l angajeze pe Răzvan în cooperatie, ca pictor de firme și decorator de vitrine. Acceptase, deși însemna să renunțe la ambițiile lui de artist. Probabil, încerca să se convingă că se poate trăi și fără ele.

Trecuse un an și eu tot nu găsisem slujbă, nici în cooperatie, unde exigențele serviciilor de cadre erau mai reduse. Trăiam dând lecții de limbi străine și din câștigul modest al lui Răzvan.

Când Costache și-a sărbătorit ziua de naștere, ne-a invitat și pe noi. Eu eram însă gripată și am rămas acasă. Răzvan, care avea „datorii de recunoștință”, cum le numea el, s-a dus.

Peste o săptămână, golind buzunarele salopetei de lucru a lui Răzvan ca să o spăl, am dat peste o scrisoare mototolită. Recunoscând scrisul Virginiei, am fost curioasă să o citesc.

„Să fi fost de vină șampania sau virilitatea ta, Răzване, atât de ademenitoare, de poruncitoare, care-mi cerea supunere?”

Să fi fost senzualitatea pe care mi-o ignoram și pe care tu, cu lăcomia neînfrântă a dorinței tale, m-ai ajutat să o descopăr?

Cu soțul meu mă culc de câte ori are el poftă. Îi ofer sexul meu ca pe un fel de mâncare pe care el o consumă grăbit. Nu simt nici

o plăcere și, când mă plâng, mă repede indignat. „Dacă ești frigidă, ce să-ți faci?”

Până la apariția ta, Răzvan, ignoranța mi-a ținut loc de virtute.

Sărutările tale cu ocolișuri și întârzieri, un adevărat ceremonial al adorației, au trezit la viață simțurile mele adormite. Șoaptele tale pătimase au plutit peste pudorile mele abandonate, pierzându-și înțelesul, dar nu și vraja.

Cine a spus că grotescul și sublimul nu se întâlnesc, trebuia să vadă, ieri, scena sfârșitului de ospăț din casa mea, pe Costache, sărbătoritul, beat mort, sforăind cu capul prăbușit pe masa din sufragerie și alături, pe mine, în dormitor, descoperind, datorită ție, o lume nouă a voluptății, a faptului necugetat și a imprudenței.

Te asigur că prejudecățile mele de femeie măritată nu sunt deloc scandalizate și nici un sentiment de revoltă sau vinovăție nu amenință mulțumirea și încântarea pe care le simt încă.”

Virginia

Tocmai terminasem de citit, când Răzvan, apărut în pragul ușii, privea descumpănit scrisoarea din mână mea.

— Foarte măgulitoare pentru virilitatea ta, o adevărată diplomă de merit, păstrează-o! i-am spus eu cu mânie reținută.

— Să vezi, bâiguia el, după ce au plecat toți, Virginia m-a rugat să o ajut să-l trezească pe Costache și să-l duc în pat, dar n-a fost chip.

— Și atunci o lume nouă s-a deschis în fața voastră și ați început să vă jucați de-a lumea nouă.

— Eram beți, încercă el o scuză și o explicație.

— Și v-ați **dedat la o destrăbălare babilică.**

— Dacă vrei tu să-i spui așa ...

— Dar tu cum i-ai spune?

— Nu știu, Virginia ... începu el, dar se opri.

— Virginia **e o ușuratică. N-a știut** să facă niciodată deosebirea între ceea ce se cuvine și ceea ce nu se cuvine — tu, însă ...

Mă privea pierdut, cu expresia unui copil vinovat, care-și așteaptă pedeapsa.

— Da, îmi amintesc, am continuat eu, ai spus odată că Virginia este tipul de femeie care stârnește dorințe, în timp ce eu sunt tipul de femeie care inspiră dragoste. Înseamnă că ne-ai distribuit rolurile pe care avem să le jucăm în spectacolul vieții tale. Dar, nu-i așa, n-am motive să mă plâng, eu dețin rolul principal?! Pe oricare altă femeie aș fi putut s-o ignor, dar te-ai gândit cum o să dau ochii cu Virginia, cum o să ne privim? Poate o să cădem la învoială, să te împărțim. Eu, iubirea, ea, pasiunea. Amorul sacru și amorul profan. Pe Costache nu face să-l luăm în seamă, el este oricum un personaj neglijabil, chiar dacă îi datorezi recunoștință.

A fost prima criză a căsniciei noastre.

— Virginia **e un episod închis, nu se** va mai repeta, mi-a declarat Răzvan, cu o fermitate menită să-mi risipească orice îndoială.

Complicitatea unei întâmplări neprevăzute mi-a dat însă prilejul să constat că mințise.

Intr-o după-amiază, m-am întors acasă pe neașteptate. Răzvan mă credea plecată la o lecție, dar eleva mea se îmbolnăvisese și eu am făcut cale înapoi.

I-am găsit pe Răzvan și pe Virginia goi în patul nostru conjugal. Erau atât de pierduți în frenezia patimei lor, încât n-au auzit ușa deschizându-se, nici parchetul scârțâind sub pașii mei.

Am rămas în picioare, privindu-i. A trecut un timp până și-au dat seama de prezența mea.

— Tu, acasă, la ora asta? a rostit el cu voce pierită, încercând, cu gesturi dezordonate, să-și acopere goliciunea. Virginia își căuta îmbrăcămintea risipită prin odaie cu mișcări de somnambulă. Avea aerul că nu realizează prea bine ce se întâmplă. Eu nu făceam nici un efort să par calmă, pentru că eram cu adevărat calmă.

Încercam liniștea, nu dinaintea izbucnirii furtunii, ci liniștea împietrită, neînduplecată, a marilor hotărâri definitive.

I-am lăsat să-și revină din consternare și am plecat la mătușa. Ea rămăsese să locuiască în căsuța bătrânească de la marginea orașului și noi ne mutaserăm într-un apartament din centru. Fostă profesoară de matematică, mătușa își completa pensia dând meditații. Eram hotărâtă să divorțez și să rămân la ea până atunci.

— Nu aveam nevoie și de încercarea asta mătușă, mă tânguiam eu, moartea tatei îmi era de ajuns. Am o viață care nu e viață, un soț care nu e soț, o soră care nu e soră. Trist inventar.

— Dar, slavă domnului, o mătușă care a rămas mătușă, spuse ea îmbrățișându-mă.

Ce bine e să plângi cu capul pe umărul mătușii, ca în copilărie, cu suspine, cu scâncete, cu sughituri!

— Nu știu cum o să trec peste asta.

— O să treci, draga mea Roxana, că ești puternică, dar să nu lași suferința să te înghită.

Suferința nu te înghite, te sfâșie, te torturează. În ea nu te prăbușești ca într-o groapă, nu te îneci ca într-o apă adâncă. Ea te izbește, te face să sângerezi cu mii de cuțite înfipite în tine. Are și șireteniile ei, semne care-i prevestesc dispariția, dar sunt înșelătoare, pentru că revine mai puternică, mai tiranică, te asaltează cu amintiri nechemate.

Nu mai puteam desprinde imaginea lui Răzvan de a Virginiei goală, superbă, nerușinată, în brațele lui.

Aș fi dat orice ca această împrejurare să nu fi existat, să fi fost un coșmar căruia să refuz a-i da crezare.

Fusesem prea brutal deposedată de credința că dragostea noastră nu va fi niciodată disputată și amenințată. De unde credința asta, nu prea știam.

Încercam să-l fac pe Răzvan să dispară din viața mea. Nu-i răspundeam la telefon, pe mătușă n-o lăsam să-mi pomenească de el, ascunsesem până și fotografiile unde apărea el în grupuri de familie. Cu toate aceste eforturi, el rămânea implicat în toate reveriile și suspinele mele.

I-am visat pe amândoi înveșmântați în culori diavolești, el într-o pelerină neagră, ea într-una roșie, apărând în fața unui tribunal, în timp ce-și pledau nevinovăția, pelerinele le-au alunecat de pe umeri și au rămas goi.

Atunci, o rafală puternică de vânt i-a luat pe sus și au dispărut, mistuiți în mijlocul unui vârtej amețitor.

I-am revăzut întinși pe catafalc, nemișcați, fără suflare, cu paloarea morții înscrisă pe chipuri.

Un amurg violet coborâse ca un lințoliu peste trupurile lor dezgolite.

Într-o bună zi, m-am pomenit cu Răzvan în fața porții din grădină. M-a rugat, dar fără stăruință și convingere, să mă întorc acasă.

Văzându-l, m-au podidit lacrimile, deși încercam din răspuțeri să le opresc.

— Sper că n-ai de gând să-mi spui că te căiești și că n-ai s-o mai vezi pe Virginia? Ar însemna să promiți mai mult decât poți face.

— Nu, sigur că nu! a spus el, derutat.

— Sau te simți jignit că te părăsesc așa ușor, fără luptă, fără scene, fără spectacol?

— Nu, sigur că nu, a repetat el mecanic.

— Poate crezi că n-am fost destul de umilită și aștepti să am o înțelegere generoasă a vinovăției tale?

Tăcea incurcat.

— Pe ce să reaşezăm căsnicia noastră, când încrederea e atât de compromisă?

— Ai dreptate, mi-a spus el, cu o resemnare prea grăbită pentru un om care venise să mă ia acasă. Știa dinainte că n-o să fiu de acord cu împăcarea, n-o dorea nici el cu adevărat. Voia să fie sigur că ruptura e definitivă și s-o audă din gura mea.

Virginia nu m-a căutat, n-am căutat-o nici eu. Insolența tăcerii și nepăsării ei m-a durut, deși nu m-a surprins prea tare.

Vărul Lache, 'colportor de noutăți și bârfe, venise să-și descarce sacul. Mătușă îl tratase cu dulceață și cafea și aștepta.

— A fost bairam mare la Virginia, începu el. Costache cherchelit, dar în vervă, își îndemna invitații: „Beți, măi, acumulare trecătoare și fără rost a materiei ce sunteți, veseliți-vă, zgură a deznădejdiei sociale!“. Se urcase pe un scaun cu o mână în șold, cu cealaltă ținând pe genunchiul îndoit o damigeana cu vin și îl făcea

atent pe Răzvan. „Asta e poziția mea pentru tablou. Așa vreau să-mi faci portretul”.

— Era și Răzvan? a întrebat mătușa.

— Răzvan e nelipsit, a devenit „băiat de casă”. Îi face lui Costache tot felul de servicii și comisioane, îi ține tovărășie la chefuri, o însoțește pe Virginia la cumpărături și trage foloase cuvenite și necuvenite, încheie el insinuant.

— Nu mai au pic de decență, i-am spus mătușii, după plecarea musafirului.

— De ce și-ar cultiva o calitate, când lipsa ei e mai avantajoasă, a rostit cu tristețe mătușa.

Se scursese destul de multă vreme.

Absența lui Răzvan nu-mi mai amenința liniștea. Inima se dezvățase să palpita la amintirea lui. Până și egoismul sfidător al Virginiei încetase să mă mai indigneze. Înțelegeam că ea trăia împreună cu Răzvan viața netrăită alături de Costache. Uneori numai ticăloșia te ajută să smulgi existenței ceea ce ea îți refuză.

Ajunsesem la concluzia că nici eu nu țineam destul la Răzvan. Trădarea lui a făcut să sufere mai mult mândria, decât dragostea ce credeam că-i port. Dragostea știe să ierte, mândria nu știe decât să condamne.

Oricum, perioada zbuciumată trecuse, intrasem în cea a renunțării liniștite, a revelației adevărilor târzii.

Pe ce se sprijinise căsnicia noastră? Pe o iubire de copii, care nu reușise să devină o iubire de adulți.

Ce ne-a legat și ținut aproape?

O solidaritate de înfrânți, de oameni eșuați pe plan social și profesional, fals idealizată și etichetată drept iubire.

Soluție de substituie afectivă, care s-a dovedit destul de fragilă.

Alte evidențe, alte priorități începuseră să se impună. Nu puteam trăi la nesfârșit pe spinarea mătușii, nici din veniturile mele insuficiente obținute din predarea puținelor lecții de limbi străine.

Încercam sindromul proscrisului: izolare socială, neîncredere, teamă și singurătate. Continuam, totuși, să mă avânt în băătălia pentru obținerea unei slujbe, ținând sus drapelul zdrențuit al ultimelor speranțe și făcând contabilitatea eșecurilor.

Într-o noapte am visat că sunt cu Răzvan în păduricea unde ne plimbam în copilărie și, ca atunci, când a vrut să mă sărute, i-am dat brânci în râpă, dar, de data asta, nu am mai fugit speriată, ci am început să zbor peste vârfurile verzi, foșnitoare, ale copacilor și să mă înalț sus, tot mai sus.

Când i-am povestit mătușii, ea mi-a spus:

— Visul ți se va îndeplini!

Și, într-adevăr, acum e un vis împlinit. Abia mi-am revenit din vârtejul amețitor al realizării lui.

Sunt în S.U.A.! Cum am ajuns aici? Păi, asta e altă poveste.

Am schimbat o lume cu alta, poate o formă de nimicire cunoscută, cu una necunoscută. Rămâne de văzut.

Mă gândesc cu strângere de inimă la tata, la mătușa care m-a ajutat cu riscuri și sacrificii materiale să plec din țară.

La despărțire mi-a dat un sfat ca o poruncă: „Să ai grijă de sufletul tău!”.

Da, dragă mătușă, o să am grijă de el, deși nu e decât o urnă cu cenușă, dar poate că nu e imposibilă renașterea din propria cenușă. Există precedentul.

CARIATIDA

Îmi amintesc, atunci fusesem chemat la Cluj.

Tibi, fratele meu, ajunsese hemiplegie, într-un scaun cu roțile. Un om pe jumătate mort.

Eram gemeni bivitelini și nu semănăm deloc.

Nu simțeam pentru el nici milă, nici vreo pornire protectoare. Contemplam spectacolul degradării lui fizice, trupul lui *zeit, sleit* privirea fixă, fără destinatar, gândindu-mă că destinul mi se substituise, îl lovise în locul meu, mă răzbunase, dar, cu toate acestea, nu mă simțeam încă eliberat de ură, sentiment ce se înfiripase din copilărie, se acumulase cu timpul, crescuse ascuns, în afara voinței și rațiunii mele, ca un viciu.

Ura îmi alimentase toate ambifiile majore, fusesse o teribilă forță mobilizatoare. Eram surprins că sălășluia încă în mine.

După absolvirea liceului drumurile noastre s-au despărțit.

Tibi s-a înscris la Facultatea de Medicină din Cluj, orașul nostru de reședință, eu la Facultatea de Medicină din București, neținând cont de opoziția părinților, obligați să suporte cheltuieli în plus.

Aveam sentimentul că fratele meu ar fi reprezentat, în continuare, o amenințare la libertatea mea — și mă credeam îndreptățit să mă separ de el.

Părinții mei avuseseră mai multă încredere în el, pentru că era liniștit și ascultător, în timp ce eu eram năzdrăvan și nesupus.

M-aș fi împăcat cu situația aceasta dacă Tibi n-ar fi nutrit pasiunea perversă a denunțului. El mă pâra, cu bucurie nedisimulată, părinților, când chiuleam de la școală ca să mă dau cu sania, când luam note mici, când pierdeam bani la riscă, sau când subtilizam mărunțișul de coșniță al mamei, ca să cumpăr iubitei mele de atunci un cadou de ziua ei.

Nu puteam să-i obțin tăcerea sau complicitatea, nici prin viclenie, nici prin alte mijloace.

Ne băteam din când în când, dar numai eu eram pedepsit.

Trăisem o dramă a emancipării imposibile căreia temperamentul meu rebel îi dăduse proporții de coșmar.

Tibi, încununat cu laurii activității lui de informator, mă dominase și chinuise toată perioada liceului.

Dusesem cu el fără succes un război de neatârnavă. Nutrisem vise de răzbunare și confruntări decisive, dar m-am oprit la soluția radicală și salutară a despărțirii. Plecarea la București fusesse declarația mea de independență, un act de vitejie născut dintr-un complex de persecuție. Poate era o lașitate (cum spunea tata), dar eu o percepeam ca pe un act de curaj. Aveam convingerea trufașă că sunt mai bun ca fratele meu și că numai departe de el puteam să o dovedesc.

Am păstrat multă vreme nevoia de competiție cu el, precum și sentimentul de rivalitate la afecțiunea părinților care, credeam eu, mie mi se refuza, în timp ce lui i se oferea constant.

Relațiile mele cu Tibi s-au menținut iremediabil reci și resentimentare. Nu i-am putut ierta că mi-a întunecat o bucată atât de importantă de viață.

Fratele meu a rămas la Cluj, cu părinții, și după terminarea studiilor a găsit un post de medic internist la o policlinică.

Eu m-am aruncat în vârtoarea Capitalei, împins de marile mele ambiții. Am obținut bursă și locuință la căminul studentesc și am urcat, plin de râvnă, de la medic chirurg la director de spital.

Tibi se căsătorise cu o asistentă medicală, care îl îngrijise în spital.

Aurelia, cumnata mea, te șoca, mai întâi prin obezitatea ei, apoi printr-o limbuție fără frâu, de țățică, vrând parcă, în felul acesta, să anuleze un exces prin altul.

Era bârfitoare fără răutate, băgăreață fără abilități și rețineri. Plină de o energie inepuizabilă, robotea toată ziua la serviciu și acasă, unde avea grijă de gospodărie, de soț, și de socri.

Făcea totul fără să se plângă, fără să se cruțe, convinsă că are mai multe îndatoriri decât drepturi și că ăsta e „datul femeii”.

Eu nu intenționeam să mă însor. Aveam succes la femei, deși nu eram frumos. Curtenitor și îndrăzneț fără ezitări, rolul femeilor

în viața mea se limita la a-mi dovedi bărbăția. Când deveneau acaparatoare, sufocante, pretențioase, le păraseam pur și simplu, fără explicații.

„Bărbatul e un navigator”, aveam, câteodată, cinismul să le spun, „dornic să acosteze pe țărmeni noi, dar ridică ancora dacă meleagurile pe care a poposit devin neospitaliere”.

Pe Matilda am cunoscut-o într-un ajun de Crăciun, la serbarea pomului de iarnă de la spital. Era o nouă venită asistentă medicală. M-a atras prin gravitate și printr-un aer nostalgic, meditativ care păreau să fi apărut din certitudini dureroase și nu mă înșelasem.

După împărțirea darurilor către copiii salariaților, parte din corpul medical fără copii a rămas la un „prolongé” cu dans.

M-am așezat pe scaunul liber de lângă noua angajată și am deschis conversația fără introduceri protocolare.

M-am așezat pe scaunul liber de lângă noua angajată și am deschis conversația fără introduceri protocolare.

— Există o lege a contrastelor care se atrag, am început eu. Nu știu dacă realizați, domnișoară, am continuat, deloc descurajat de tăcerea ei puțin ostilă, cât de mult ne deosebim noi doi?!

— Nu văd decât asemănări, mi-a răspuns ea după un timp de gândire. Amândoi suntem înalți, aș zice deșirați, și cam la fel de plictisiți în momentul de față.

— Dar eu **sunt** urât, în timp ce **dumneata** ești frumoasă.

A zâmbit, vizibil flatată.

— Asta înseamnă că amândoi ieșim din comun, din obișnuit, deci ne asemănăm, a stăruit ea, păstrându-și zâmbetul.

— Ai cultul asemănărilor.

— Dumneata, al deosebirilor.

— Ne definim prin **ceea ce ne deosebește** de ceilalți.

— Dar și prin asemănări, mi-a **ținut ea piept**.

Se transmitea un tangou languros.

— Domnișoară, dacă mi-ați **acorda dansul acesta**, **m-aș simți** ca un câștigător la loz în plic.

— Dar câștigul e mic.

— Suficient ca să dea serii acesteia un farmec deosebit.

După ce am devenit mai apropiați, mi-a mărturisit că a fost, din prima clipă, frapată de asemănarea mea cu tatăl ei. „Aceeși figură viguroasă, mândră, poruncitoare”, spunea ea — „același timbru ferm al vocii, ca o strigare la catalog care mă obligă să răspund: prezent”.

Orfană de mamă, crescuse foarte atașată de el. Povestea emoționată cum, judecat într-un lot de acuzați politici, tatăl ei a albit complet, nu când i s-a comunicat sentința de condamnare la moarte, ci ulterior, când i s-a făcut cunoscută comutarea pedepsei în închisoare pe viață. Beneficiind de o amnistie, a fost eliberat și a murit, după scurt timp, în brațele fiicei sale.

Soțul Matildei, arestat și el din motive politice, s-a stins în închisoare, răpus de TBC.

Cu o asemenea origine socială „nesănătoasă”, nu i s-a îngăduit să urmeze nici o facultate — i se confiscase averea, avusese domiciliu obligatoriu și cu greu a reușit să se înscrie la o școală de asistente medicale, deși ar fi vrut să studieze medicina. Era citită, cunoștea limbi străine și scăpase neatinsă de riscurile de vulgarizare și abrutizare inerente îndeletnicirii ei.

Deposedată de avere, de drepturi, cu golul lăsat de ființee dragi smulse de lângă ea, nevoită să accepte condiții de viață umilitoare, mult sub posibilitățile și înzestrarea ei, Matilda a păstrat o resemnare plină de demnitate, un fel de eroism de victimă, care nu acceptă să se martirizeze.

Dosarul ei de cadre nu m-a oprit să mă îndrăgostesc de ea, dar m-a împiedicat s-o iau de soție. Ar fi însemnat să-l stric pe al meu.

Mă atrăgeau onestitatea și larghețea ei de vederi, felul în care știa să se facă plăcută — cu naturalețe.

La slujbă era eficientă. Față de colegile ei păstra distanță, dar nu mai mare decât trebuia, putea să suradă, în loc să plângă și să muncească din greu. Nu trezea invidii și chiar am fost surprins că n-a protestat nimeni când am numit-o soră-șefă.

A fost bucuroasă, de ziua ei, când i-am dăruit un mantou din imitație de blană ce se purta pe atunci, dar a refuzat carnetul de CEC cu depunere pe numele ei.

— Octave, mi-a spus ea, pe un ton agresiv, orgolios, pe care nu i-l cunoscusem până atunci, nu vreau să-ți dau prea multe drepturi asupra mea. Intenționez să-mi păstrez libertatea de opinie, de comportament și de decizie. Nu vreau ca avantajele materiale pe care mi le oferi să-mi descurajeze sinceritatea, nici la serviciu, nici în particular.

— O adevărată declarație de independență, am spus eu.

— De principii, Octave, nu știu ce aștepți de la mine, mă tem că mai mult decât pot eu să-ți dau. Mădăm-că-aștepți-de-la-mine maHmdUtecât^iaLeu să-ți dau. Poate aștepți să fiu lingușitoare. Să știi că nu mă pricep nici să-ți dilat meritele, nici să ți le inventez, și nu mă voi abține chiar să te critic dacă va fi cazul.

— Dar dreptul la replică mi-l acorzi?

— Numai dacă este exprimat civilizată.

Eram puțin contrariat, dar înțelegeam că se simțea jignită. Credea că vreau să obțin de la ea un fel de vasalitate, poate complicitate.

Imi reproșase odată că ofer recompense și protecție discriminatoriu, nu după criteriul valorii, ci al loialității față de mine.

— În felul ăsta îmi fac dușmanii inofensivi, i-am explicat eu, corupându-i cu avantaje și servicii. Am învățat să procedez astfel când prietenii mei cei mai buni s-au dovedit cei mai aprigi dușmani, uneltind să-mi ia postul de director. Am ajuns, din cauza asta, să suspectez în orice ofertă de prietenie un interes ascuns.

— De ce te crampezi de directoratul ăsta? Ți ia prea mult timp și-ți lasă prea puțin pentru operații.

Nu mă lăsa să fiu prea satisfăcut de calitățile mele de director, în schimb, le admira pe cele de chirurg, siguranța și precizia cu care mânuiam bisturiul, simțul urgențelor și promptitudinea deciziilor în situații critice.

Mai avea și alte motive de nemulțumire în ceea ce mă privea.

M-a acuzat, la un moment dat, că „mi-am însușit minciuna ideologiei comuniste cu o lașitate deloc contrariată de remușcări”.

— E o lașitate conjuncturală, recunoscusem eu. Un instinct ipocrit de conservare mă îndeamnă să fac și eu ce face toată lumea. Să folosesc minciuna, să mă apăr cu ea.

— Minciuna-scut, a precizat ea.

— Nu sunt mândru de asta, dar nici nu-mi fac reproșuri.

— Nu-ți faci, pentru că ai impresia că lașitatea ta e acoperită și justificată de lașitatea celorlalți și tragi nădejdea că micuța ta vinovăție se va pierde și va dispărea în imensitatea vinovăției colective.

— Mă culpabilizezi pe mine, dar și tu folosești minciuna.

— Da, dar în cantități mici, în cantități mari devine toxică și simt nevoia să mă dezintoxic făcând, măcar din când în când, o cură de adevăr.

— Eu pot folosi tone întregi de minciună, sunt imun.

— Și nu ți-e frică, nu te simți amenințat?

— Deloc!

— Am impresia că ipocrizia ta nu e disputată decât de cinism.

— Cătuși de puțin, au căzut la învoială.

Aveam deseori astfel de discuții, politica fiind terenul nostru preferat de controverse.

Îmi plăcea și mă provoca limpezimea tăioasă a minții ei.

Nu e mai puțin adevărat că ajungeam și la certuri. Supărările, deși erau un test, mai mult pentru orgoliile decât pentru sentimentele noastre, aruncau îndoieli și asupra lor.

Ostilitățile luau sfârșit când eu mă duceam la ea acasă cu un buchet de flori, simbol al capitulării.

Împăcărilor noastre prin sex erau ca niște descărcări electrice. Mă miram că nu ies scânteii.

Aveam amândoi un erotism pasional, aproape sălbatic.

Senzualitatea ei lipsită de inhibiții și pudori mă făcea să cred că era rezultatul unor experiențe sexuale bogate. Gândul ăsta mă înfuria și începeam să-i fac scene de gelozie, dar nu pe prezent, ci pe trecut. O somam să-mi mărturisească legăturile avute cu bărbații din perioada dinainte de a o cunoaște.

— Asta nu e gelozie, ci perversitate. Ai nevoie de competiție cu rivali chiar imaginari, pentru ridicarea tensiunii erotice, spunea

ea, și continua râzând să mă ațâțe, imaginând orgii cu amanții ei. Poate erau adevărate, nu aveam cum să știu.

Ascultând-o, se trezea în mine o înverșunare, o pornire de a o posedea cu violență pedepsitoare.

Când o reîntâlneam la spital mă întrebam cum se putea ascunde un temperament atât de vijelios sub o aparență de liniște, gravitate și măsură.

— Vreau ca relația noastră să fie un joc în doi, spunea ea, care să lase loc mai mult plăcerii decât obligațiilor și răspunderilor.'

— Fidelitatea intră în regulile acestui joc?

— Fidelitatea nu e o regulă, e o opțiune.

Legăturile cu nici o femeie nu duraseră atât de mult și de exclusivist.

Femeile își pierdeau repede noutatea și misterul. Ajungeam cu ele la un stadiu apăsător, iritant, când însușirile care mă cuceriseră nu mă mai impresionau și cusururile deveneau insuportabile.

Cu Matilda era evident că mă mențineam în acea fază când ceea ce mă atrăgea era mai puternic decât ceea ce mă respingea ... dar... ce mă respingea?

Locuiam separat, însă ne vedeam mai des în garsoniera ei. Acolo rochiile, obiectele de toaletă, de bucătărie păreau că nu-și găsiseră încă locul, ca după o mutare.

— Mă uimește dezordinea din casa ta, pentru că la spital ești ordonată, nu mă puteam eu abține să remarc.

— Acolo e disciplină de serviciu.

— Atunci poate că dezordinea de aici e o ordine nesesizată de mine, înțeleasă doar de tine.

— Prea multă ordine pentru o fire ca a mea înseamnă constrângere, un exces nesănătos. Acasă încerc să mă vindec de ordine prin dezordine, perora ea, în timp ce, ajutându-mă să mă dezbrac, îmi arunca demonstrativ hainele pe unde nimerea.

La plecare, cu puțin noroc, puteam spera să-mi recuperez îmbrăcămintea, de sub pat, de pe șifonier sau din cada de baie.

Am luat-o pe Matilda, de câteva ori, cu mine, la Cluj ca să-mi cunoască familia.

Tibi se restabilise, recăpătase mobilitatea mâinii și a piciorului, părăsise căruciorul, umbla greu, dar se folosea de baston.

— Tibi, îi povesteam eu Matildei, fusese poreclit în liceu „omul care spune nu” pentru că era prima lui reacție când i se cerea ceva, indiferent ce. Nesigur pe el, recurgea la acest șiretlic pentru a câștiga timp de gândire și decizie. Între el și lumea exterioară existase totdeauna un spațiu de nesiguranță, o barieră de neimplicare. Lipsit de ambiția afirmării, fără suficientă tenacitate în muncă, se plafonase repede și începuse să bea. Exercita o profesie fără vocație și avea o căsătorie fără suport afectiv. Fugea de tensiunile sterile ale ocupației de medic, de urâtul vieții, și se refugia în alcool ca într-un program de salvare.

Mi-am amintit că în liceu își pâra colegii când copiau la teze. El pretindea că o făcea din „respect pentru adevăr”.

— Nu cred, îi spuneam Matildei, că există o inocență atât de ridicolă.

Părerea ei însă era alta:

— Tibi avea complexe de inferioritate nerezolvate, probleme de integrare în societate. Delațiunea îi dădea o falsă încredere în sine, îl făcea să se simtă mai important, mai puternic, de temut. Devenea omul din umbră, justițiarul.

— Crezi că ar fi fost în stare să-și denunțe și colegii de serviciu, am întrebat-o eu.

— Nu cred, ție și colegilor de școală vă dădea lecții de conduită, cu efecte educative, constructive, în cazul colegilor de serviciu urmările ar fi fost distructive. Presupun că a fost și a rămas, în mare măsură, un copil care face pe adultul. Dar a știut să-și aleagă nevasta care îi trebuia, o nevastă-mamă, în fine, o a doua mamă, o înlocuitoare.

Părinții mei îmbătrâniseră, erau destul de bolnavi și gravitau, ca doi aștri stinși, în jurul lui Tibi.

— El, nu eu, reprezintă sprijinul și nădejdea lor de bătrânețe, mă plâneau eu Matildei. Vezi, el a rămas preferatul lor.

— Tu vii ca un musafir, Octave. Te lauzi cu succesele tale profesionale, cu călătoriile în străinătate, cu articolele din revistele de specialitate. Le aduci renumele tău, colecția ta de orgolii și vrei ca ea să țină loc de grijă și afecțiune. Nu ca pe fiul lor te primesc pentru că tu nu te întorci ca un fiu al lor, ci aproape ca un străin.

Matilda dezvelea fața ascunsă a sufletului meu și mă silea și pe mine să o privesc, chiar dacă nu o făceam cu plăcere.

Legătura noastră, deși de lungă durată, nu dădea semne de istovire.

Eram un cuplu peren care rezistase mizeriilor de conjunctură și de necesitate ale vieții, cu dovezi de statornicie, dar și cu neliniști.

Când a rămas gravidă, m-am temut că vrând să lase copilul o să-mi pericliteze situația cadristă, dar ea a înțeles și a fost de acord cu întreruperea sarcinii.

N-am iubit-o niciodată atât de copleșit de recunoștință și de vinovăție.

Nu știu dacă anii sau zilele trec mai iute, unii spun că zilele trec mai greu decât anii.

Eram, după pensionare, într-o astfel de zi. Mă simțeam inutil, de prisos, ca un invalid de război lăsat la vatră.

Lumea asta nouă, apărută după așa-zisa noastră Revoluție, îmi cerea mobilizarea unor resurse de adaptare pe care nu le aveam.

Mulți medici, colegi de ai mei, reușiseră să se integreze intrând în afaceri sau în politică. Unii s-au lăsat de medicină și au deschis un cabinet de masaj erotic, propunându-mi să mă asociez lor.

Pentru mine lumea asta rămânea de neînțeles și îmi era greu să o definesc. Tranziția spre economia de piață mergea greu, semăna cu agonia unei nașteri mereu amânate. Mă aflam într-o societate care nu vrea sau nu poate să se schimbe, unde există mai multă inerție decât dinamism.

Trăiam la această răscruce de viață și de istorie o criză de încredere și de angajare, dar numai pe plan social. Pe plan afectiv,

atașamentul meu față de Matilda reprezenta un capital de forță și stabilitate. Personalitatea ei nu-și pierduse pentru mine resursele de surpriză și de încântare, încă mă mai atrăgea și subjugă.

Dispăruse presiunea politică a dosarului de cadre și mă gândeam să-i propun căsătoria, dar eram puțin descurajat de ultima noastră convorbire.

— Octav, îmi spunea ea, tu nu mai ești omul pe care l-am cunoscut.

— Cum eram atunci? am întrebat eu intrigat.

— Atunci erai mistuit de setea de importanță, acum nu prea mai ai cu ce să-ți amăgești amorul propriu. Atunci credeai că ești puternic, poate că erai, acum te prefaci că ești puternic.

— Atunci aveam bani, acum am datorii, am izbucnit eu mânios.

— Dragul meu, nu te enerva.

— Tu știi totdeauna despre mine mai multe decât știu eu însumi.

O întâmplare absurdă, tragică, de neconceput și de neacceptat a lăsat proiectele mele matrimoniale nerealizate.

Un borfaș a atacat-o pe Matilda, în holul blocului unde locuia, a lovit-o și îmbrâncit-o ca să-i smulgă poșeta. În cădere s-a izbit cu tâmpla de colțul ascuțit al unei trepte. Lovitură fatală, moarte instantanee.

Eram stupefiat de consecvența pe care o depusese destinul ei în a o jefui pe rând de tot ce i-a aparținut, de avere, de tată, de soț, de drepturi, de șansa de afirmare și în cele din urmă și de viață.

O lipsisem și eu de suportul moral, social și material al unei căsătorii, ca să păstrez puritatea blestematului ăla de dosar de cadre. Egoist fățarnic! Hotărârea de a repara această nedreptate o luasem prea târziu. Orice femeie tânjește după căsătorie, dar eu mă prefăceam că dau crezare „proclamațiilor ei de independență” prin care încerca să mă mintă pe mine și să se amăgească pe

sine. Orice femeie dorește să fie mamă, dar eu i-am interzis și această bucurie.

Am profitat de această ființă extraordinară pe care nu am meritat-o, ca de ceva ce mi se cuvenea, l-am oferit atât de puțin față de cât mi-a oferit ea mie.

Îmi era imposibil să înțeleg că am pierdut-o pentru totdeauna.

Nici nu știam cât de importantă fusese pentru mine. Nu credeam că-mi va lipsi atât de mult.

Sufletul meu era invadat de amintirea ei.

A trăi fără Matilda mi se părea tot atât de aberant ca și a încerca să respiri în absența aerului.

După înmormântare m-am îmbătat. Alcoolul și-a dovedit eficacitatea lui devastatoare. Realitatea căpăta, cu ajutorul lui, un coeficient de irealitate, care o făcea suportabilă și mă ajuta să trec peste acest prag de dificultate din viața mea.

Am început să beau zilnic. Mă întrebam dacă refugiul în beție se baza pe apariția unui reflex nou de apărare sau pe dispariția celor vechi.

Îmi însușisem „programul de salvare” al fratelui meu. Mă simțeam pentru prima oară înfrățit cu el. Mă gândeam, din ce în ce mai des la el, cu simpatie, și ridicam paharul în cinstea lui: „Noroc, măi, fratele meu”!

Se impunea, fără îndoială, revizuirea sentimentelor care mă țineau departe de el.

Începusem să mă îndoiesc de convingerea, care mi se păruse atât de definitivă, că el este, dintre noi doi, cel rău, și eu cel bun.

Eu am sacrificat carierei, monoman și egoist, tot ce am avut: familie, iubire. El, spre deosebire de mine, a păstrat bucăți întregi de umanitate nealterate: a avut grijă de părinți și s-a căsătorit din recunoștință cu femeia care l-a îngrijit cu devotament.

Sub această schimbare de optică, am încercat o duioșie necunoscută față de Tibi, acest „copil care face pe adultul”, cum spunea Matilda.

Ura mea se topise. Nici nu cred că a fost adevărată, ci doar un pretext energizant pentru ambițiile mele. Era și timpul să dispară, își încheiase misiunea stimulatorie.

Telefonul lui Tibi m-a surprins în această stare de spirit.

— Servus Octave.

— Servus Tibi.

— Ce faci, cum îți mai omori timpul?

— Eu pe el mai puțin, el pe mine mai mult.

— Am visat-o pe mama, te căuta și mă întreba unde ești. Când i-am spus că la București s-a mirat: „Ce caută el la București, de ce nu vine acasă”. M-am gândit că n-ar fi o idee rea să te muți la Cluj. Am locui împreună. Aurelia s-ar bucura și ea.

— Mai dă-i încolo de regăteni și vin de stai cu noi, da nu o țară ci di tăt, s-a auzit vocea Aureliei, cu plăcutul ei grai ardelenesc.

Am acceptat cu încântare propunerea și fără să mai stau pe gânduri m-am hotărât să vând apartamentul din București, iar cu o parte din banii luați să fac reparații și amenajări de confort modern în locuința părintească.

Putea fi o nesăbuiță, dar m-am stabilit în orașul și casa copilăriei mele cu sentimentul întoarcerii într-o Arcadie pierdută și regăsită.

Conviețuirea cu fratele meu s-a desfășurat fără reticențe și convulsii.

Viciul nostru comun desăvârșea apropierea dintre noi. Alcoolul ne dădea o falsă bucurie, o scurtă stare de euforie ce se transforma în blegeală, apoi în somn fără vise.

Nu eram violenți, nu ne certam, o duceam într-o concordie desăvârșită.

Aveam momente de redresare, când ne făceam promisiuni de lectură sau de muncă în grădină, dar fără convingere și fără rezultate.

Aurelia, cumnata mea, avea grijă de amândoi.

Ce ne-am fi făcut fără acest miracol de feminitate și generozitate, fără această zână bună, devotată, niciodată posacă, apropiată fără prefăcătorie, care ne oferea mai mult decât ne cerea?

Priveam fermecat mișcările ei cu unduiri când iuți, când molcome, ca de alunecare pe gheață, împăcând un contrast ce pare de neîmpăcat: grația cu obezitatea.

Ea respecta drepturile noastre inalienabile de bețivani și ne lăsa să urlăm când se învârtea odaia cu noi și începea mai întâi Tibi cu voce de tunet: „E pur si muove” și eu îi țineam isonul „E pur si muove”.

Aurelia asculta, fără să dea semne de plictiseală, discursurile noastre pline de enormități:

— Ce e beția, măi, fratele meu? **întrebam eu.**

— Este o metodă de descoperire a adevărului.

— O metodă dialectică.

— Mai tare ca dialectica, **protesta el,** împacă toate contradicțiile din noi.

— Toate **anormaliile, completam eu.**

— Împacă ceea ce suntem cu adevărat cu ceea ce **ne** imaginăm că suntem.

— Sau cu alte cuvinte împacă ceea ce am dori să fim, dar nu suntem, cu ceea ce am ajuns să fim, deși n-am dorit.

— Tulai, Doamne, nu știu de unde scorniți atâtea bolunzii, spunea Aurelia cu ton admirativ.

Din omul harnic, activ, care am fost, n-a mai rămas nimic, nici măcar regretele.

A rămas consimțirea înfrângerilor, un orizont cenușiu, fără speranțe și așteptări.

Succesele profesionale care mi-au adus bucurii și satisfacții parcă nu au fost ale mele, ci ar fi aparținut unui personaj defunct, vag cunoscut.

Nici nu cred că le-am obținut pentru mine, ci pentru familie, pentru alții, cu titlu demonstrativ, „o colecție de orgolii”, cum spunea Matilda.

Bătrânețea nu este în mod obligatoriu o formă de eșec prin ea însăși, ci prin factori ajutători, determinanți, cum a fost la mine disperarea provocată de moartea Matildei.

Sufletul meu s-a sprijinit pe această formidabilă cariatidă care a fost Matilda. Când ea a dispărut, sufletul meu s-a prăbușit.

Că nu am fost un om puternic este o concluzie ce se impune de la sine. Matilda avea dreptate. Mă prefăceam a fi puternic, dar, după pierderea ei, nici puterea de a mă preface nu am mai avut-o.

Amintirea Matildei revine, din când în când, dureroasă, cumplită, sfâșietoare, ca un bisturiu înfipt într-o rană care își pierde temporar anestezia.

Recunoșteam, cu amară luciditate, că eram la fel de slab ca Tibi, cu deosebirea că el n-a purtat niciodată eticheta de om puternic, nu s-a ascuns, ca mine, sub această mască.

Suntem acum amândoi prizonieri ai eșecului, supraviețuim în blânda lui inerție, unde dorința de a trăi se confundă cu cea de a muri.

FATALITATE

Viața mea și-a pierdut orice sens.

Prezentul e un spațiu gol. Trecutul un spațiu amputat. Viitorul, un exercițiu de zădărnicie.

De ce, atunci, nu mi-am respectat hotărârea?

Este o amânare sau o renunțare?

Încerc să analizez, în scris, motivele, poate așa îmi vor deveni mai clare.

Hotărâsem să mă sinucid, ieri. Stabilisem și ora, și locul, și modalitatea, dar nu m-am prezentat la acest *rendez-vous* cu bătrâna doamnă.

Ce nepolitețe din partea mea s-o las să aștepte!

Tata, care era un posedat al punctualității, m-ar fi mustrat. Bietul tata! De ce îmi vine tocmai el în minte acum? Poartă ei răspunsul la nedumerirea mea?

Cred că nici o calitate omenească nu inspira tatălui meu mai multă considerație decât punctualitatea.

„E un om punctual, jos pălăria”, zicea el, „e nepunctual, e un terchea-berchea, doi bani perechea”.

Calitatea punctualității acoperea și scuza toate defectele unui ins. Lipsa ei, în schimb — un cusur care făcea să-i pălească toate calitățile.

„Însușirea asta”, explica el, „presupune disciplină, organizarea timpului, politețe”.

Ne crescuse, pe sora mea și pe mine, în acest spirit. Pedagogia lui severă și rigidă se situa pe poziții absolutiste de exigență, rareori de toleranță.

Considera că nu știm despre oameni și despre viață tot ce trebuie să știm, ne controla relațiile, prietenii, înlocuind preferințele noastre cu ale lui, hotărârile noastre cu ale lui și ele aveau putere de lege.

Relațiile noastre cu el erau, în consecință, destul de reci. Legături calde, afectuoase, cu confidențe, complicități și secrete am avut doar cu mama.

Mama a fost o nevastă-copil și a devenit o mamă-copil. Pentru ea maternitatea a fost un exercițiu de candoare, o întoarcere la jucării.

Noi eram jucăriile ei: păpușile. Ne răsfăța și ne făcea toate gusturile, ascunzându-se de tata, încât nu mai știam dacă noi suntem jucăriile ei sau ea era jucăria noastră.

Ne croia și ne confecționa singură rochițele și le dădea denumiri scornite de ea. O rochiță cu flori mai galbene imprimate era „rochița care râde”, alta cu picături era „rochița care plânge”. Mai erau, în fine, și altele, cu ploaie, ninsoare, viscole și diverse fenomene meteorologice.

Eu eram băiețoasă și preferam oricărei rochițe pantalonii, pentru că îmi dădeau libertate de mișcare la cățărutul în copaci, la coborâtul călare pe balustrada scării, la jocurile cu băieții, pe stradă, la care, deși nu aveam voie, participam și, chiar dacă se lăsau cu bătaie, nu mă dădeam în lături.

Era clar pentru tata că dintr-o eroare genetică mă născusem fată, în loc de băiat, și el nu pierdea niciodată prilejul de a-și exprima regretul.

„De ce nu ești tu băiat?!”, ofta el, ca și cum, dacă aș fi fost, m-aș fi bucurat din partea lui de o atenție și o afecțiune speciale la care, ca fată, nu eram îndreptățită.

Eu mă răzvrăteam adesea împotriva dictaturii paterne, cu furie și obrăznicie — sora mea, niciodată. Nu acceptam să mănânc ce nu-mi plăcea, să îmbrac ce nu era pe gustul meu sau să merg în vizită la mătuși, dacă n-aveam chef.

Irina nu știa niciodată ce să îmbrace, cum să se joace. Aștepta să-i spună alții ce are de făcut, să decidă pentru ea, ai fi crezut chiar — să trăiască în locul ei.

Eu eram deseori pedepsită pentru neascultare, Irina niciodată. Ea era ascultătoare, dar făcea totul fără râvnă și participare. Avea o mare capacitate de a suporta dominația altora. A început din copilărie cu tatăl, apoi cu un soț mai în vârstă ca ea, un fel de

continuare a tatălui. A înlocuit un stăpân cu altul, a schimbat o tiranie cu alta.

Soțul ei, inginer metalurgist, avea o atitudine brutală, de „om dintr-o bucată”, cum se definea singur și se conducea „neabătut” după principii de viață și de morală, „sănătoase”. Cu nevasta împărțise atribuțiile: „să poruncească este dreptul bărbatului, zicea el, să asculte datoria femeii”.

Aparent, în relația lor domnea armonia, dar una stinsă, fără vlagă. Irina avea o supunere obosită ce nu izvora nici din admirație, nici din respect sau din fascinație. O supunere inerțială, resemnată, nu chiar de femeie nefericită, dar lipsită de alternativă, împăcată cu soarta croită de alții.

Cu existența n-a fost niciodată în poziție de luptă, nici de implicare. Viața părea a fi pentru ea o scară rulantă și se lăsa dusă, plină de răbdare, pe treapta ei de așteptare. Fusesse un „copil model”, tata mi-o dădea totdeauna de exemplu, devenise o „soție model” și, nici nu se putea altfel, o „funcționară model”. Contabilă la o întreprindere, era totdeauna evidențiată. Fotografia ei n-a fost scoasă niciodată de la panoul frunțașilor în muncă, până la Revoluție.

Eu, ca redactor la o editură, secția de poezie, eram neconformistă, ofensivă în relațiile cu șefii, până la imprudențe. Îmi apăram punctul de vedere cu strășnicie, incapabilă de concesii și compromisuri.

Aveam un temperament clocotitor, care mă împingea să iau viața cu asalt, „de guler”, cum zicea șeful meu de la serviciu, să mă cheltuiesc în prietenii nepotrivite și în iubiri năvalnice și nefericite.

„Ai un singur suflet, draga mea, îmi spunea mama, dar de porți de parcă ai avea mai multe”.

„Știu, mamă, o linișteam eu, că am primit un singur suflet în dotare, dar din păcate nu și modul de întrebuițare”.

Ce rost au aceste amintiri? Nu găsesc în ele explicația pe care o caut... Poate în carnetele cu poezii. Îmi plăcea poezia, scriam și eu, dar nu credeam în talentul meu. Iată una a lui Grig — cum se autodefinia pe sine și ambițiile lui suprealiste:

*Poetul — genial și fără minte,
umblă cu ceasul deșteptător printre nori
căutând sensuri în nonsensuri,
comite fărădelegi cu seninătate,
bagă cuțite în vorbe,
își maltratează visele
până le umple de vânătași
sau le sparge arcada.*

Ce îndrăgostită eram atunci de el ... îmi vorbea numai în versuri, îmi trimitea poezii prin poștă, le afișa pentru posteritate pe copacii din Cișmigiu sau Herăstrău, în plimbările noastre nesfârșite. Îl adoram ca pe un idol pentru talentul lui, pentru poeziile a căror inspiratoare și colaboratoare mă făleam că sunt.

M-am zbatut să-i trec un volum de poezii prin cenzură și, după ce a fost publicat, el a decis să plece definitiv din țară cu familia.

Revăd ultima noastră plimbare la Șosea, densitatea răcoroasă a copacilor după ploaie, felinarele proiectate în oglinda asfaltului ud, nepăsarea prefăcută a gesturilor, absența cuvintelor.

Oh! cât l-am urât! cât de prostește am suferit!

Eram furioasă, umilită, trădată și, cu iresponsabilitatea unui orgoliu rănit care căuta vindecare, am decis să mă căsătoresc cu un medic mai vârstnic. Părea omul potrivit scopurilor mele.

Nevasta lui fugise cu altul, iar el, sătul de dileme și compromisuri dramatice, căuta, ca mine, refugiu într-un mariaj pasiv-cordial, bazat pe solidaritate și corectitudine.

Se stabilise între noi o alianță sprijinită pe simetria decepțiilor noastre, în fond, pe o stare de criză, pe care, nereușind să o rezolvăm singuri, speram să o depășim împreună.

Risc prost calculat, dar asumat.

Ceremonia de la oficiul stării civile a fost urmată de o masă în familia mea, pentru că mirele era singur pe lume. Părinții îl abandonaseră într-un orfelinat, iar studiile liceale și universitare le-a încheiat ca bursier.

Mama pregătise un festin cu toate delicatesele ce se puteau obține, la negru, în vremea aceea.

Am și acum în minte scena ospățului.

Mirele, Dan, așezat în capul mesei, surâdea cu o degajare căutată. Tata încerca să destindă atmosfera spunând glume răsuflăte. Îl asigura pe Dan că femeia nu e jumătatea care lipsește bărbatului, ci o jumătate în plus, așa încât el, însurându-se, devenise un om și jumătate.

Spusese și soțul Irinei, nu-mi mai amintesc ce, o văd doar pe ea ascultându-l sfioasă. N-ar fi îndrăznit să spună ceva cu care bărbatul ei să nu fie de acord, așa că prefera să tacă. El îi cenzura gândurile, purtările, și ea se lăsa jefuită de personalitate ca de ceva complet nefolositor.

Mama a plâns ca să suplinească obligația tradițională a miresei, de care eu nu aveam de gând să mă achit.

Petrecerea s-a încheiat într-o atmosferă nici prea aproape, nici prea departe de veselie.

M-am mutat în apartamentul lui Dan. L-am redecorat, după gustul meu, atenuând nota lui de prea mare austeritate, cu draperii colorate, stampe și vase chinezești de la mama.

Ne străduiam să fim atenți unul față de celălalt, dar în atitudinea noastră era o falsă vibrație, o nepăsare ascunsă cu nu prea multă grijă. Apăruseră sau nu dispăruseră îndoieli, ascunzișuri, neacceptări, așteptări obosite. Dar ce așteptam? Nu știam nici noi. Ceva la care ne simțeam îndreptățiți și care nu venea.

Temperamentul lui cu tensiuni scăzute s-ar fi putut acomoda cu acest stil de viață fără viață, dar nu și al meu.

Într-o vară l-am cunoscut la mare pe doctorul Felix, care se specializase în chirurgie plastică și reda chipurilor compromise de arsuri sau tăieturi normalitatea pierdută.

Ne-am împrietenit repede.

Felix avea un râs franc, o vioiciune malițioasă, un fel de farmec acid. Era totdeauna bine dispus, dornic de distracții și știa o mulțime de anecdote.

Reputația de holtei ușuratic și notorietatea încurcăturilor lui cu femeii măritate îi dădeau un prestigiu aparte de cuceritor irezistibil.

Am continuat să ne vedem și după concediu, la București. Petreceam multe seri împreună, jucând table, șah sau cărți. Felix admira colecția de timbre a lui Dan, rochiile și poeziile mele. Ne devenise necesar amândurora. Prezența lui ne ajuta să trecem peste momentele critice de inerție ale relației noastre, ne dezmoțea și ne scotea din frigul vieții noastre conjugale.

Dragostea mea pentru el s-a născut din această confuzie și a crescut nechibzuită și imprudentă, în adâncurile autonome, insondabile, ale ființei mele.

A fost un miracol care mi-a schimbat sensul vieții, i-a dat strălucirea și fervoarea unei sărbători.

Mă întâlneam cu Felix în garsoniera lui de burlac, unde mă aștepta cu flori și șampanie. Când Dan era de gardă, noaptea la spital, dormeam la el.

Întâlnirile noastre aveau o aură de păcat și mister, farmecul ascuns pe care-l dă curajul nesocotirii tabuurilor.

Ne repezeam unul în brațele celuilalt, cu nerăbdarea dorinței de a fi împreună, cu bucuria triumfătoare a trupurilor noastre de a se regăsi și lua în posesie. Pășeam pe teritoriul mirific al intimității erotice, îmbătați de nelegiuite voluptăți.

Eram obiectul unei totale și inepuizabile adorații din partea lui. Devenisem pentru el ceea ce fusese Grig pentru mine, adică un idol. Era o inversare de roluri care-mi cucerea și satisfăcea toate vanitățile de femeie chiar și pe cele uitate sau ignorate și le răzbuna pe cele vechi, ultragiate. Dobândisem parcă o nouă identitate, eram mai puternică, mai liberă. Mă socoteam aproape invulnerabilă.

Felix era curtenitor, inventiv, preocupat să-mi facă plăcere.

— Doamnă, începea el conspirativ, trebuie să-ți atrag atenția asupra unui lucru foarte grav.

— Ce lucru?

— Ai un mare **cusur**.

— Ce **cusur**? **Întrebam** eu intrigată.

— Nu poți trece neobservată.

— De ce?

— Pentru **că ... ești** prea frumoasă, prea atrăgătoare.

— Domnule, continuam eu jocul, trebuie să-ți mărturisesc că am luat o mare hotărâre.

— Ce hotărâre?

— N-am să mă mai uit niciodată în oglindă.

— De ce? se minuna el.

— Mă voi privi doar în oglinda ochilor tăi, unde mă găsesc mult mai interesantă.

Presarăm în garsoniera lui pe pat, pe perne, pe noptiere poeziile mele pătimase. La urma urmei, ca să crezi în talentul tău e suficient și un singur admirator.

Văzduhul e sângieru ca o crimă.

Ca un rug de patimi.

Aștept cenușa întunericului

să pogoare cu liniștea-i cernită

ca să-ți aflu dogoarea buzelor și a șoaptelor.

Eram o femeie adulterină. Ce este adulterul? O legătură neîngăduită de convențiile sociale, care se desfășoară paralel cu alta îngăduită.

Nu-mi era rușine că simțeam ceea ce simțeam pentru Felix, nu aveam remușcări și nu mă condamnam. Era totuși o duplicitate ce nu intra în regulile onestității mele. În consecință am luat hotărârea de a divorța, tot atât de brusc precum mă hotărâsem să mă căsătoresc. Nu știam însă care va fi reacția lui Dan. Mă temeam că nu e pregătit să facă față eșecului și în a doua căsnicie.

În fine, într-o seară, am deschis discuția.

— Mi-ai spus odată că-ți amintesc de fosta ta soție, e adevărat?

— Da ... inflexiunile vocii, culoarea părului, statura și alura.

• — Sunt o variantă a salvării trecutului.

— Nu știu, probabil umpli un gol.

— Mă folosești ca substituit.

— Îmi ești necesară. Sunt dependent de tine.

— Dar nu mă iubești.

— Există și alte sentimente puternice care-i leagă pe oameni, nu numai dragostea.

— Numai dragostea contează, m-am precipitat eu. Eu îl iubesc pe Felix și vreau să divorțez.

Mărturisirea îmi scăpase pe neașteptate și eram eu însămi speriată de propriul meu curaj. Dan m-a privit lung, și-a aprins o țigară, a pus chibritul în scrumieră cu o încetineală premeditată. Fuma mult și obișnuința asta îi dădea o falsă liniște.

— Tu nu-l iubești, cochetezi cu el, spuse, în cele din urmă, trăgând adânc fumul în piept.

— În cochetărie cauți admirație, nu iubire.

— Exact asta și faci, un joc de vanitate feminină, ești numai avânt și plete-n vânt, grație și provocare.

— Îl iubesc. Dane, nu mă amălesc.

— Eu cred că te amăgești, dar îți mulțumesc pentru sinceritate.

— Sinceritate contra sinceritate.

— Adela, nu vreau să te pierd.

— Vrei să mă păstrezi pentru că semăn cu fosta ta nevastă. Un facsimil. N-am mai întâlnit forma asta de egoism.

— Și tu ești egoistă.

— Ei bine, îți declar război. Va fi un război al egoismelor. Eu îmi iau egoismul și bagajele și mă mut pe canapeaua din hol.

Eram gata de plecare cu perna și plapuma în brațe. Dan însă nu m-a lăsat, a dormit el pe canapea, dar numai o noapte, pentru că în următoarea a venit la mine în dormitor.

— Adela, a început șovăitor, noaptea asta mi-a oferit timp de gândire. Am înțeles că sobrietatea mea, pe care m-am obișnuit să o consider o calitate, în relația noastră este un impediment, o rigidizează. Ne trebuie puțină imaginație, poate chiar frivolitate sau o emancipare a senzualității. Adela, a continuat el, luându-și avânt, dacă ți-ai închipui că, în loc să fiu soțul tău, aș fi amantul tău, cum te-ai purta cu mine? Hai să ne prefacem că trăim emoția de a fi descoperiți, să ne oferim o bucurie furată, vinovată, perversă, un joc cu primejdia, un joc de-a infidelitatea... îmi iau concediu și facem o vacanță la munte sau unde vrei tu.

— Dane, mă sperii.

— Nu asta vreau. Vine să plec de acasă.

— Cred că ar fi mai bine să plec de acasă.

- N-am să te las.
- Cum o să mă împiedici?
- Văd eu ...

A doua zi m-am mutat totuși la părinți, fără ca el să se opună. Mama era bolnavă și nici tata nu se simțea prea bine, așa încât am pretextat că amândoi au nevoie de îngrijirea mea. Dan, la rândul lui, uzând de falsul motiv că îi consultă, a început să vină foarte des.

Am surprins într-o zi o discuție a lui cu tata.

— Ce calități are el și eu n-am? l-a întrebat Dan.

— Nu știu, Dane, **dacă** **au așa de mare** importanță calitățile, a răspuns tata.

— Atunci ce?

— Cum să-ți spun ...

— Spuneți!

— Cred că în dragoste există întotdeauna o mare doză de irațional, cu rol decisiv.

Dan n-a spus nimic, și-a luat trusa medicală și a plecat, dar peste câteva zile și-a făcut apariția cu un buchet de flori pe care mi l-a întins sfios.

— Ai puțin timp și pentru mine? m-a întrebat.

— Desigur.

— Adela, a început el cu o voce alterată de emoție, eram convins că nu voi mai fi în stare să iubesc vreodată după eșecul primului meu mariaj, socoteam că pentru mine dragostea e un limbaj uitat al inimii o ...

— O melancolie de arhivă, l-am ajutat eu.

— Da, dar m-am înșelat. În absența ta, mi-am dat seama că te iubesc cu intensitate, cu furie, cu o nevoie rebelă de a te păstra. Întoarce-te, Adela!

— Am avansat de pe postul de înlocuitor pe cel de idol, am spus eu cu nemiloasă ironie.

— Adela, crede-mă!

Vorbea totuși cu un patetism prea controlat ca să fie convingător, cel puțin așa mi se părea mie.

— Înțelege, Dane, **nu mă mai întorc la tine.**

— De ce? De ce? De ce?

— Dane, mă exasperezi.

— Ce se va întâmpla cu mine? întrebă el cu voce stinsă.

— Nu am răspuns la întrebarea aceasta.

— Dar te iubesc.

— Asta complică lucrurile, dar nu le schimbă.

Făceam cu el un test de răbdare și politețe, dar egoismul neîndurător al fericirii mele refuza să se încarce cu grijile nefericirii bărbatului părăsit. Îl disprețuiam și pentru că nu avea demnitatea de a-și ascunde suferința.

Din ziua aceea, Dan ne-a vizitat mai rar și doar în scopuri ostentativ profesionale.

— Ar suporta să-l înșeli, dar nu să-l părăsești, îmi spunea tata.

— Face tot **ce poate** să rămână neconsolat.

— Are **sindromul** abandonului. Ce vrei? **Părăsit de** părinți, apoi de două neveste.

— Chestia cu iubirea însă e un truc.

— Are și **disperarea** perfidiile ei, acceptă tata.

Pe Dan tata îl simpatiza; nu și pe Felix.

— Ai lângă tine un om minunat și te-ai îndrăgostit de un flușturistic, seducător de vocație, care o să te părăsească la fel de fără scrupule ca pe celelalte. Eu pe Casanova ăsta nu vreau să-l văd! Să nu-l prind în casa mea!

Mama îl asculta și începea să plângă, socotind că e de datoria ei să sufere în locul meu.

Poate că tata avea dreptate în legătură cu Felix. Eu nu eram în stare să-i descopăr cusururile, îl priveam cu adorație și îl găseam perfect, neverosimil de perfect.

Soțul surorii mele i-a interzis să mă mai vadă. Eram „o persoană compromisă și compromițătoare”, „un rău exemplu”. O ținea acasă, singurul teritoriu de puritate morală și nu-i dădea voie nici să ne telefoneze. O căutam noi la serviciu.

Acest conglomerat de meschinărie și prostie activă făcuse din viața surorii mele un eșec dirijat.

l-a interzis să mai aibă legături cu familia noastră și a mers cu indignarea lui izbucnită din virtute până acolo încât nici la

înmormântarea părinților noștri n-a lăsat-o să vină. Găsise și perechea potrivită. Irina avea o placiditate născută mai mult din nevoia de supunere decât de protecție.

Citeam pe chipul mamei ravagiile vârstei și ale bolii din ce în ce mai vizibile.

Nu s-a despărțit niciodată de copilul din ea. Solicita tatei bunăvoință și ocrotire, dar nu ca o femeie, ci ca un copil. Era fragilă, emotivă, plângea ușor, dar niciodată de mila ei ci numai de mila altora.

Tata devenise ursuz, se izola tot mai des și orice fleac îl scotea din sărite. Încerca astfel să recapete și să mențină o autoritate pierdută.

Am rămas să locuiesc în casa părinților, pustiită mai întâi de moartea mamei, apoi, la scurt timp, de a tatei.

Trecuse mai mult de jumătate de an de la decesul lor și Dan tot nu era de acord cu divorțul.

Mă vizita des și persevera în a mă convinge să revin la domiciliul conjugal. Stăruința lui întâmpina refuzul meu constant. Suferința lui, îndurată fără orgolii, se lovea de lipsa mea de mărinimie și răbdarea lui de nerăbdarea mea.

În ziua aceea fatală, pentru că probabil există asemenea zile, ore sau minute marcate în agenda de lucru a fatalității, Felix venise să mă ia de la serviciu și tocmai ne pregăteam să traversăm, când Dan a oprit mașina în fața noastră. Ne-a rugat să urcăm, să facem un tur împreună, pentru a discuta probleme de interes comun.

Felix s-a așezat pe locul din față, eu în spate. Atmosfera era încărcată. Între bărbați a izbucnit o discuție violentă.

— Vreau să-mi lași nevasta în pace, a început Dan cu voce rugătoare.

— Cerșești?

— Nu cerșesc, revendic!

— Dane, te porți ca un copil care-și vrea jucăria înapoi.

— Nu mă forța să recurg la măsuri **disperate**, a amenințat Dan. Îi tremura vocea și mâinile pe volan.

— Adela e **dispusă** să accepte divorțul din vina ei, începu Felix tratativele.

— Nu vreau să divorțez! strigă Dan.

— Dane, fii rațional!

— Ba o să fiu irațional!

— Nu te mai recunosc.

— Dacă **divorțează**, mă sinucid, spuse Dan cu voce înecată de emoție.

În clipa aceea o bătrână apără speriată în fața mașinii. Dan încercă să oprească, dar apăsă din greșeală pe accelerator, viră brusc și....

Ce s-a întâmplat apoi a fost relatat în limbajul sec al ziarelor.

„Un grav accident de circulație a avut loc azi la prânz. Șoferul a pierdut controlul volanului. Mașina a derapat, a ieșit de pe carosabil și s-a izbit frontal de un copac din marginea drumului. În urma impactului au decedat, pe loc, doi bărbați aflați pe locurile din față și o femeie a fost dusă la Spitalul de urgență, în stare gravă.”

Am fost ținută multă vreme la terapie intensivă. Echimoze, fracturi, contuzii, scria în foaia mea de observație. Aveam capul încă bandajat și o mână în ghips, când am fost trecută în salonul comun.

Soțul Irinei decedase în urma unui infarct și ea venise să mă viziteze, însoțită de logodnicul ei. Noul ei stăpân era un pensionar văduv cu porniri satrapice, cu o privire sfredelitoare de anchetator care-mi dădea fiori.

— Ai văzut moartea cu ochii, începu ea ca să rupă tăcerea.

— Așa e, am întâlnit-o și mi s-a prezentat ca o veche cunoștință din viețile mele anterioare.

Logodnicul Irinei a pufnit în râs, dar Irina a început să plângă. Am plâns și eu, regăsindu-ne pe vechile cărări aproape uitate ale afecțiunii noastre.

Eram descumpănită și mă întrebam ce e mai monstruos: un trup schilodit sau un suflet schilodit? Cu care e mai ușor de trăit?

Scăpasem cu zile, dar nu era o generozitate a soartei, ci o cruzime din partea ei.

O voce a revoltei se lua la întrecere cu alta a durerii, acoperindu-se, pe rând, una pe alta. Mă întovărășeau pe urmele de cenușă ale trecutului.

Se produsese o ruptură între „înainte de accident” și „după” — două lumi diferite, fără soluții de comunicare.

Aveam insomnii și eram nevoită să recurg la somnifere. Adormeam cu gândul la Felix. Călătoream împreună, rătăciți, pierduți într-o lume a durerii și a tăcerii.

Visul făcea legătura cu lumea cealaltă și mă trecea peste hotarul ei. Poate nu era decât un rafinament al autoînșelării, o viclenie a dorinței, dar ce importanță avea?...

Într-o noapte ... cu Felix și cu Dan ... Pluteam toți trei în ceață. Era o liniște de sfârșit de lume, ciudată, apăsătoare, tulburată dintr-o dată de apariția tatei care a stat pe gânduri o clipă, apoi, brusc, și-a înfipt o mână în chica lui Dan, pe cealaltă în cea a lui Felix, le-a smuls capetele și le-a inversat. A așezat capul lui Dan pe trupul lui Felix și capul lui Felix pe trupul lui Dan. A râs cu satisfacția misiunii îndeplinite, apoi a dispărut.

Bărbații s-au privit uimiți și au izbucnit în râs și ei. Jocul de-a decapitarea li s-a părut amuzant. Și-a luat fiecare capul de pe trupul celuilalt și au început să se joace cu capetele, aruncându-le de la unul la altul ca pe niște mingi, într-o învălmășeală aiuritoare.

Coșmarul ăsta s-a repetat obsesiv, somnul devenind un pericol mai mare decât insomnia.

Mă trezeam îngrozită, răvășită, cu gura uscată, pierdută la granița dintre somn și veghe.

Mă întrebam ce semnificație avea acest vis, ce mesaj voia să-mi transmită tata sau propria mea conștiință prea încărcată care mă făcea, deși în mod diferit, să îi regret și să mă simt vinovată față de amândoi.

leșisem din spital refăcută fizic, cu diagnosticul „depresie ușoară post traumatică”. „O boală cu care se poate trăi”, mă asigurau medicii.

Dar cum să trăiești, când o mulțime de lucruri te împiedică să existe: revolta, disperarea, singurătatea. Cum să ies din cercul ăsta vicios?

De-aș putea transforma nefericirea într-o suferință mai blândă, mai suportabilă, de-aș putea negocia cu ea un proiect de salvare, un compromis. De m-aș putea lăsa amăgită de demagogia speranței, de promisiunile ei oricât de mincinoase.

Mi-a dat destinul o învățătură specială prin această suferință? Suferința e o lecție de umilință care nu mă face nici mai înțeleaptă, nici mai bună, din contră ...

Ieri se împlinea un an de la accident, un an de agonie pe care voiam să o curm.

Mi-am acordat un termen de chibzuință, mi-am supus îndoielile interogatoriului, dar n-am aflat ce voiam să aflu.

Forța obscură care mă îndeamnă să-mi curm zilele o port încă în mine, adormită, dar gata oricând să se jedgeștepte.

Îmi simt sângele zvâcnind în artere. Îmi va fi ușor să-l eliberez din circuitul robiei lui.

Ce este sinucigașul? Un ucigaș care se ignoră, monstrul, fratele meu, ascuns în mine.

De cât curaj sau de câtă lașitate are nevoie?

Ce este curajul? Puterea de a înfrunta necunoscutul, o forță oarbă. Lașitatea se situează mai aproape de prudență.

E târziu, privesc prin fereastră, pierdută în ezitări, cerul golit de stele, noaptea de noiembrie mohorâtă.

TEMNIȚA

Nu știu de unde vine nevoia asta târzie de a vorbi despre mine, după ce toată viața m-am ignorat.

Poate tocmai de aceea.

Mă simt în primejdia de a fi uitată sau de a fi identificată sub o imagine falsă, nereală, deformată de incapacitatea de înțelegere și acceptare a celor din jur sau pe care eu am falsificat-o din dorința de a nu-i supăra, de a nu-i dezamăgi, de a le face pe plac — dintr-o ipocrizie de acomodare și conviețuire.

Poate e doar o panică de bătrânețe. „Trecutul trebuie să fie mort de-a binelea ca să suporte o autopsie” spune un filozof.

Probabil, trecutul meu nu e mort de-a binelea și de aceea mă răfuiesc cu el, încerc să-l fac mai suportabil, să mă împac cu el.

Din copilărie am puține amintiri. Memoria a fost un aliat care m-a trădat. A jucat rolul de gropar. A aruncat în groapa comună a uitării, de-a valma, bucurii și tristeți irecuperabile.

Rețin copilăria mea ca pe o stare de captivitate.

M-am simțit captivă în casa tatălui meu, pentru că, după ce s-a despărțit de mama, mi-a interzis s-o văd.

Tata obținuse divorțul și prin hotărâre judecătorească „încredințarea copilului”.

Mama, deloc complexată de situația ei de soție adulterină dovedită, a sfidat rigorile legii și m-a răpit, ascunzându-se cu mine la rude și prieteni.

Tata a pus pe urmele noastre poliția, care, după un an de căutări, ne-a descoperit și separat.

Mama a mai încercat să mă răpească, dar tentativele ei au fost zădărnice de paznicii aduși de tata: sora lui și doi nepoți.

Pentru că îi sâcăiam pe paznici cu întrebări despre mama, ei îmi dădeau fel de fel de explicații.

Odată mi-au spus că „stă ascunsă” și eu am început s-o caut cu disperare prin casă, prin curte, sperând s-o descopăr prin cine știr ce cotlon.

Altădată — că „a luat-o poliția”, așa că mi-a încolțit gândul să fug de acasă. Eram sigură că am s-o găsesc la poliție, deși poliția ne despărțise.

Am tot pândit porțița de fier forjat din curte, dar n-am găsit-o niciodată descuiată.

Când suferința mea a trecut hotarele suportabilului, s-a transformat în coșmar.

Coșmarul care-mi tulbura somnul lua forma a zeci de perechi de ochi, urmărindu-mă din beznă cu fixitatea lor fosforescentă.

Ochii, bănuiesc, reprezentau vigilența multiplicată a paznicilor.

Căpătasem sindromul temniței.

Aveam șapte ani când tata s-a recăsătorit. A încercat să repare vechea greșală și să-mi ofere un substitut de mamă.

Paznicii își încheiaseră misiunea, așa că s-au dus la casele lor.

La început am fost neliniștită. Substitutul de mamă nu era cumva un nou temnicier?

M-am lăsat însă repede subjugată de afecțiunea ei, înțelegătoare, ocrotitoare, caldă și profund feminină, de care aveam atâta nevoie.

Ea m-a protejat chiar și de tata, care, din zel pedagogic, mă mai atingea.

Parcă o aud: „Mitică, să nu dai în copil”.

A fost excesiv de protectoare, sufocantă chiar.

Eram un aluat fraged în mâna ei. Îmi dădea orice formă voia. Devenisem maleabilă, din marea sete de dragoste.

Împlinisem zece ani când substitutul se hotărî să mă înfieze.

A fost însă nevoie de acordul mamei, așa că a trebuit să ia legătura cu ea.

Astfel am revăzut-o și eu pe mama. Adoptia a fost o măsură de siguranță luată de tata împotriva mamei, l-a luat drepturile asupra mea și le-a transferat asupra mamei adoptive — ca să împiedice altă tentativă de răpire.

Mama a consimțit în schimbul dreptului de a mă vedea și lua în vacanțe. Se recăsătorise și avea o casă la țară — cu pomi

fructiferi și animale mici de casă, unde am petrecut câteva veri încântătoare.

Dar suferisem atât de lipsa ei și căpătasem dreptul s-o vizitez abia când nu-i mai simțeam atât de acut absența, încât îmi devenise aproape o străină.

Totuși, reîntâlnirea cu mama a avut un efect tămăduitor: mi-au dispărut coșmarele.

Aveam cincisprezece ani când a murit.

Dragostea mea față de mama era răvășită de o imensă milă pentru destinul ei, de care mă consideram responsabilă, ca motiv principal al neîndeplinirii lui.

Mă simțeam profund vinovată că am iubit-o mai puțin decât pe mama adoptivă, că în felul acesta am deposedat-o de ceea ce îi datoram în exclusivitate.

Moartea ei m-a surprins cu aceste sentimente nelămurite.

Poate, dacă ar mai fi trăit, procesul crescând al apropierii dintre noi ar fi dus la clarificarea lor și aș fi putut s-o iubesc, nu cu jumătate de suflet, ci cu el întreg, așa cum i se cuvenea.

Am rămas cu regretul acestor împrejurări reparatorii care nu s-au produs.

Forța insidioasă a acestei vechi amărăciuni mă bântuie uneori și azi.

Tata a fost ceea ce lumea numea „un domn adevărat”.

Avea o eleganță nu numai vestimentară, dar și comportamentală. Avea distincție în maniere, ținută și limbaj.

Era sever, reținut, echidistant, fără dorință de implicare. N-am avut comunicări afective cu el, doar festiviste, la onomastici și sărbători, când îmi făcea mici cadouri.

Apartinea categoriei celor ce cred că nu trebuie să arăți copilului cât de mult ții la el, „ca să nu i se urce la cap” și „să-și ia nasul la purtare”.

Își ascundea răceala sentimentelor sub severitatea teoriilor: un joc de camuflaj.

Nu i-am purtat ranchiună pentru că mă jefuise de dragostea de mamă. A fost o cruzime tipic bărbătească.

Am înțeles că a vrut să mă protejeze de mama, gândind că, dacă i-a făcut lui rău, avea să-mi facă și mie — o considera O'bovarică, fără simțul obligațiilor și al consecințelor propriilor fapte. Iresponsabilitatea ei i-a mărit lui răspunderile.

Tata a fost ca un tablou atârnat în viața mea, ca un punct fix de veghe, care a dispărut la un moment dat.

Liceul a fost o perioadă cenușie.

Îmi aduc aminte doar de deliciile naiv-perverse ale chiulului de la ore și de lectura cărților interzise.

Am alunecat ușor peste pragul acela tulburător de trecere de la copilărie la adolescență, când cu tine se întâmplă lucruri stranii.

Capete noi teritorii de senzații, de emoții.

Parcă o nouă anatomie, o altă fiziologie.

Porniri confuze și necunoscute îți invadează sângele, pulsează în artere ca un alcool suav, ca o beție tandră.

Te încercă uneori un neastâmpăr ciudat, alteori ai stări de imobilism sau de blânde visări.

Tânjești după duioșii inedite.

La un moment dat descoperi, cu justificată uimire, că ți s-au rotunjit sâni și coapsele, că în privirile băieților și chiar ale bărbaților a apărut un licăr nou de interes care-ți agrează candorile.

Te simți vulnerabilă și neprotejată.

Psihologia vanității feminine se acomodează însă repede cu ideea că bărbații îi datorează tributul lor de admirație și îl acceptă ca atare.

Interesul meu pentru bărbați a fost multă vreme pur relațional.

Mă incita compania lor, tacticile lor de sondare, strategiile de cucerire. Îi încurajam și descurajam, ca într-un joc fascinant și inofensiv cu primejdia.

Până în ziua când l-am cunoscut pe Gelu.

Îl întâlneam des la ceaiurile dansante pe care le frecventam amândoi. El era student, eu în ultimul an de liceu. Eu îl iubeam fără speranță, el nu-mi acorda nici o atenție.

Lui îi datorez prima mea suferință — din dragoste.

A fost devastatoare ca un incendiu care a mistuit toate amintirile legate de el.

Acum, când scormonesc în cenușa memoriei, constat că, de mult, nici nu mai știam bine cum arăta, aproape uitasem și cum îl chema.

Suferințele din prima dragoste sunt ca o dezvirginare sufletească și, chiar dacă nu are loc și cea trupească, îți dau statut de femeie — maturizată, cu experiență.

O experiență de îmbogățire și secătuire în același timp, de formare și inițiere.

Mi-am început viața sexuală cu Miron, coleg la Institutul Politehnic. Înșelând vigilența mamei adoptive, care considera că iubirea în afara căsătoriei e un păcat și o rușine. Pierderea virtuții echivalând cu o degradare morală și socială.

Ea îmi impunea o constrângere din afară pe care eu nu o regăseam înlăuntrul meu, așa încât am păcătuit fără sentimentul păcatului.

Miron locuia la Căminul Studentesc în mizeria și promiscuitatea de după război, venea la cursuri într-un pulover roșu, pe care (mi-a povestit ulterior) îl călca cu fierul încins ca să omoare păduchii.

Îmi plăcea că nu gândea în clișee.

Avea un sentimentalism bine temperat. Nu oferea prea mult, dar nici nu pretindea prea mult. Îmi trimitea scrisori de dragoste cu declarații morbid-teribiliste de genul: „Aș vrea să-ți scot ochii ca să-ți sărut orbitele goale”.

Nu cred că l-am iubit cu adevărat, dar eram fascinată de el, de spontaneitatea, de îndrăzneala și nonconformismul lui.

Lubeam în el calități care mie îmi lipseau și pe care mi-ar fi plăcut să le am.

El era spontan — eu elaborată, el îndrăzneț — eu timorată, el rebel — eu prudentă, el extravertit — eu introvertită.

Tineretea e o perioadă de neacceptare de sine.

Vrei să-ți alcătuiești o personalitate cu bucăți de identitate străine. Vrei să împrumuți de la modele însușiri care să-ți dea o nouă substanță.

Vrei să-ți transferi calități care-ți lipsesc.

Sunt indecizii de formare, restructurare și creștere.

Miron a fost pentru mine un soi de tentatie *faustică*, de a mă transforma pe mine în contrariul meu. Slăbiciunea în forță, timiditatea în îndrăzneală.

Cu el mă simțeam, ca prin efectul unei transfuzii, mai puternică, mai liberă.

Legătura noastră avea un farmec lucid, ca o conversație convertită în elan erotic.

Făceam dragoste, pe ascuns, în odaia servitoarei pe care o mituam cu băutură și mici cadouri.

Complicitatea ei a luat sfârșit, la un moment dat, când speriată, probabil, de răspunderea ce i-ar reveni, a înlesnit mamei posibilitatea de a ne surprinde.

Într-o zi mama a da buzna în micul nostru Eden, unde noi descopeream inocența păcatului original.

După scandalul de rigoare, ne-a impus o căsătorie de formă ca să „închidă ochii și gura lumii”.

O căsătorie cu titlu reparatoriu — și atât.

Noi n-am protestat. Am acceptat-o vinovați, ca pe o ieșire, i C P/Ki \lc

Ceremonia s-a oficiat la ofițerul stării civile, urmată de o masă în familie.

Îmi părea rău de părinții mei. Le înșelasem nu atât încrederea, cât, mult mai grav, așteptările.

N-a fost o înșelătorie minoră, ci una majoră și decepția a fost pe măsură.

Soluția mamei adoptive a fost tot o înșelătorie, o soluție de camuflaj, dar una de protecție.

A vrut să-mi protejeze reputația, eventual s-o repare.

Amândoi părinții mei m-au ocrotit de *pericolele inexistente*, m-au protejat de fapt de *propriile lor spaime*, nu de ale mele.

Tata se temea de „iresponsabilitatea mamei”, mama adoptivă de „gura RB^sei”. | u 7n t'i * 55

M-au vârât în structuri de protecție: adopția și căsătoria. Soluții conjuncturale, cu forțarea sentimentelor și a barierelor.

Căsătoria noastră fusese concepută sub semnul provizoratului. Un provizorat impus și asumat. Căsătorie cu clauză de desfacere.

După căsătorie, legătura noastră n-a mai fost aceeași. Dispăruse ceva. Romantismul ei răzvrătit și nelegiuit.

Farmecul ei de taină și liberă angajare era un capitol încheiat și căsătoria începea cu inefabila tristețe a acestui sfârșit de capitol.

Ne simțeam dezamăgiți, oarecum păcăliți.

Cred că încercam sindromul capcanei. Eram prinși în ea și nu știam dacă vrem să ieșim sau să rămânem.

Ezități de răscruce, de direcție, de angajare.

Situația materială a părinților mei era destul de precară.

Tata fusese nevoit să închidă atelierul de șapirografie și să se limiteze la pensie.

În casa în care deținusem cinci camere, au mai fost repartizate încă trei familii (câte o familie într-o cameră), așa că noi ne-am restrâns în două camere. Consecință a crizei de locuințe postbelice.

Conflictele generate de dependențele comune (au făcut epocă) transformă locuința noastră într-un Babei locativ, în care nu se putea găsi un limbaj de înțelegere.

Trăiam într-o atmosferă tensionată de relațiile cu vecinii, de relațiile cu părinții mei care nu-l agreau pe Miron, considerându-l „ademenitor necinstit, care intrase în casa noastră pe ușa din dos”.

Tata era reținut, dar mama adoptivă, temperament aprig, nu pierdea nici un prilej să-i arate ostilitatea. Pe mine mă bătea la cap să divorțez.

Nu-i de mirare că singurele amintiri plăcute din perioada aceea au fost vacanțele petrecute la mare, unde scăpăm de „micul infern” de acasă.

Conviețuirea ne-a ajutat să ne cunoaștem mai bine și să descoperim cu neliniști, mai mult sau mai puțin ascunse, aspectele neplăcute ale firilor noastre.

Eu eram negospodină, neeconoamă, nesupusă, deloc conformă cu idealul clasic de soție pe care el și-l formase, probabil după modelele familiale. Era obsedat să aibă poziție de lider în toate, chiar și în căsnicie. Constatasem cu neplăcere că nu e dispus să facă de fel concesii egalitariste, că-i place să domine — și domina prin nemulțumiri.

O cămașă prost călcată, o mâncare arsă, un ton ridicat, un refuz, când nu erau pretexte pentru demonstrații de sarcasm, deveneau motive de furie explozivă.

Furiile lui erau un spectacol înfricoșător, cu statura lui de uriaș, cu trăsăturile schimonosite și ochii aruncând scânteii, părea un Golem dezlănțuit, fixat pe imperativul zdrobirii.

După ce se potolea, nu cerea scuze, nu exprima regrete pentru ieșirile lui excesive, le considera prerogative ale masculinității și le folosea ca să-și întărească poziția lui de soț, căruia soția trebuie să-i știe de frică.

Își îngăduia să mă insulte cu grosolănie și misoginism balcanic, suprimând posibilitatea oricărei riposte raționale și civilizate.

Natură deloc dotată pentru confruntări, eu aveam o singură formă de ripostă: tăcerea.

Nu cred că a apreciat vreodată demnitatea tăcerilor mele, performanța stăpânirii de sine de care dam dovadă.

Pentru el, tăcerile mele erau o formă de ostilitate.

Nu recunoștea, dar era o natură narcisistă. Nu știu ce-și iubea mai mult: calitățile sau defectele?

Defectele, bănuiesc, pentru că prin ele domina și capătă sentimentul puterii.

Inteligența l-a ajutat să-și justifice cusururile, nu să le îndrepte.

Pe mine m-a dominat cu ele.

M-a dominat nu cu ce avea superior, ci cu ce avea inferior: violența și lipsa de măsură.

Cu slăbiciunile m-aș fi împăcat mai ușor, cu violența nu. Aș fi suportat și dominarea, dar una blândă.

Erupțiile lui colerice au instalat bariere de netrecut pe terenul concesiilor oferite de mine.

Am socotit că acest tribut de toleranță va îmbunătăți relația noastră, dar n-a fost așa.

Ca amant fusese încântător, ca soț, o mare decepție. Amantul și-a folosit calitățile ca să mă cucerească, soțul și-a folosit cusururile ca să mă stăpânească.

Nu-mi arăta și nici nu exprima în vreun fel atașamentul față de mine. Nu-mi făcea complimente, declarații de afecțiune! nu auzeam aprecieri, laude. N-a folosit niciodată cuvinte ca: „mulțumesc”, „sărut-mâna”, „iartă-mă”, „te iubesc”. Le considera probabil formule de umilință.

Singurul mod de a-mi demonstra că sunt valoroasă și importantă pentru el era *gelozia*. Atunci devenea furios și pus pe scandal.

Abuziv și perfid, el însă își îngăduia să mă înșele, fără jenă, ba chiar sfidător și provocator, să se fălească față de mine cu succesele dobândite.

Totuși, în pofida crizei de stabilitate în care se afla legătura noastră, doream amândoi un copil. Credeam că el va rezolva criza.

Va fi un gaj de statornicie.

Copilul a adus o slăbire a tensiunilor, dar nu a rezolvat criza.

M-am întrebat adesea care a fost contribuția negativă adusă de fiecare din noi la subminarea căsniciei noastre.

Contribuția lui: o incapacitate funciară, dar și deliberată, de a fi tandru, delicat și tolerant.

Contribuția mea: o atitudine capitulardă, care ascundea de fapt deficiențele mele, nu atât în cunoașterea psihologiei masculine, cât mai ales în manipularea ei.

Confuzia resentimentară provocată de violențele lui a avut asupra mea efecte inhibitorii.

Un impuls de autoapărare mă împingea spre izolare și fugă.

Fugeam de el, căutând preocupări și relații care nu mă obligau să am de-a face cu el. Spații libere.

Un astfel de spațiu a fost profesia de inginer, aleasă nu pe criteriul vocației, ci pe cel mercantil.

În consecință n-a fost o sursă de satisfacții profesionale, ci doar pecuniare. A fost o structură de stabilitate, mediocră, mi-a asigurat independența materială, dar nu mi-a alimentat sentimentul valorii proprii.

Miron a făcut o ascensiune profesională, ajungând director de întreprindere, luptând cu adversitățile, nu fugind de ele ca mine. Natura relațiilor lui cu oamenii a fost predominant ofensivă, nu defensivă ca a mea.

Nu a fost omul loviturilor pe la spate, nici al sforărilor bine ascunse. Exista onestitate în atitudinea lui față de oameni, dar prea puțină eleganță și delicatețe, ori căldură. Avea riposta promptă, sarcastică și darul formulărilor memorabile.

Ca director s-a situat pe poziții de autoritate absolută. Expus exceselor firii lui, era aprig, intransigent, prea puțin maleabil.

A condus mai mult prin biciuirea cusururilor decât prin stimularea calităților, inspirând mai mult frică, decât încredere. A trecut prin viața' subalternilor, ca și prin a mea, ca o furtună radioactivă, lăsând urme de arsuri.

Într-o vară am făcut, la mare, cunoștință cu familia D. Ea era ingineră ca mine, el procuror de sector și aveau un băiețel mai mare decât al meu.

Două căsătorii, aparent consolidate.

Știam că Miron avusese o relație amoroasă cu Eta D., așa că am încurajat interesul pe care Victor, soțul ei, mi-l arăta, parțial din dorința de replică, dar și pentru că oferea ceva ce-mi lipsea; confirmarea farmecului personal.

Era o ofertă de susținere, tonică și necesară pe linia frustrărilor mele matrimoniale.

Credeam că va fi un flirt inocent — o frivolitate de revanșă și compensare.

Sufletul omenesc e însă plin de neprevăzut.

Când ne-am revăzut la București — știam amândoi, Victor și cu mine, că suntem îndrăgostiți, cu sinceritate, cu o nevoie sfâșietoare de a fi împreună.

Cred că n-am iubit niciodată cu un elan atât de deplin, n-am vibrat cu atâta emoție la fiecare întâlnire, la fiecare despărțire.

Împreună cu Victor, în lungile, interminabilele noastre plimbări pe aleile pustii ale Herăstrăului, am trăit o stare extatică, un fel de plutire, aproape levitație, ca în picturile lui Chagall.

Era irealitate, incandescență, sacră intimitate; *abisul* sub noi.

Victor era cordial, apfepiaUăfă-prefâcâloie, plăcut fără efort, nu încerca să treacă drept ce nu era și nici să se impună cu orice preț, ca Miron.

La Miron fusesem atrasă de calități care mie îmi lipseau. Trăisem o criză de identitate și crezusem că e dragoste.

La Victor eram atrasă de calități care îi lipseau soțului meu. Victor era tandru și eu tânjeam după tandrețe. Tandrețea e un act de îngăduință. Îți dă dreptul să exiști. Miron era dur; duritatea te desființează.

Victor era un om al dialogului. Asculta cu interes, cu înțelegere, cu deschidere spre comunicare.

Miron avea surzenia caracteristică omului de monolog, care nu se ascultă decât pe sine.

Profunzimea sentimentelor noastre cerea un cadru liber de desfășurare, nu cel ascuns adulterin, așa că Victor a introdus acțiune de divorț, îndemnându-mă și pe mine să procedez la fel.

Eu însă ezitam.

Întâmplarea a făcut ca Miron să afle de legătura noastră, nu de la noi, ci de la mama adoptivă, tocmai când ea i-o destăinuia surorii ei, neștiind că el ascultă la ușă.

Atunci m-a bătut, la început cu o violență controlată, polițienească, alternând palmele cu întrebările (voia să știe amănunte: Unde ne întâlneam? Ce făceam? etc); apoi s-a dezlănțuit.

A fost o noapte valpurgică, o încleștare între viață și moarte, ceva „d'outre tombe”, ca o reglare de conturi Karmatice.

Amorul lui propriu rănit își luase această sălbatică revanșă. Cruzimea rapeca demnitatea lui ultragiată, transformând oroarea în plăcere, rțejvft^

Fusese o tentativă de asasinat și faptul că m-a lăsat în viață era un dar nemeritat. Însă m-a avertizat să nu mă bazez pe mărinimia lui. A doua seară, m-am retras în camera cu balcon și mi-am pregătit fuga, înnodând cearceafurile ca pe o funie și coborând pe ele.

Mi-am scrântit glezna în aterizare, dar am reușit să prind ultima cursă de autobuz la douăsprezece noaptea. Am coborât la capăt, de unde o prietenă m-a cules și dus la ea acasă.

Am stat ascunsă la ea trei zile.

Între timp Miron a început să mă caute la birou și să-mi trimită scrisori de împăcare. Promitea spăsit că nu va mai da în mine și cu umilință patetică mă implora să vin acasă, unde mă aștepta un călău care suferea mai mult decât victima.

„Iartă-mă, draga mea, am greșit”, scria el.

„Am pedepsit nu o trădare, ci o eroare. Tu nu pe mine m-ai înșelat, ci pe tine însăși. Victor a fost o eroare, cred că ți-ai dat și tu seama.

Absența ta a trezit în mine un om nou. Cel pe care l-ai cunoscut a dispărut.

Tânjesc după tine, nu mai dorm, nu mai mănânc. Întoarce-te. Nu te voi mai lovi niciodată. Jur! Sorin plânge după tine.”

Eu însă trăiam euforia dezastrului, căpătasem gustul distrugerii și eram hotărâtă să divorțez, să pun capăt acestui proces agonizant — mariajul meu.

Pentru prietena mea care-mi oferise găzduire, Miron era un monstru și indignarea ei îl plasase definitiv în grottele preistoriei.

În schimb, pentru Ionică, psihiatrul familiei, cu care mă întâlnisem întâmplător, Miron prezenta sindromul post-traumatic al narcisismului. După el, Miron suferea de un narcisism triumfalist. El și-a construit cu egolatrie un cult al personalității proprii.

S-a așezat singur pe un pedestal și s-a autoproclamat cel mai bun — cel mai bun tată, cel mai bun soț etc.

Înșelându-l, i-am rănit sentimentul propriei importanțe, l-am răsturnat de pe soclu, am pângărit cultul soțului, l-am eliminat și înlocuit. Act iconoclast care explica reacția lui atât de excesiv violentă.

Între timp a mai avut loc o întâlnire.

Miron l-a căutat pe Victor și au stat de vorbă „ca între bărbați”. Nu știu exact ce au discutat. Fiecare mi-a comunicat versiunea proprie.

L-am revăzut pe Victor, după ce dispăruse de acasă și de la serviciu trei zile — timp în care a umblat beat prin cârciumi — în urma discuției cu Miron.

Arăta zăpăcit, speriat, ca un om ieșit din transă, care pierduse noțiunea planetară a timpului și spațiului.

— Miron te iubește, mi-a spus el; ești o obsesie pentru el, o fixație nevrotică ... Recursul la violență la el este nu numai temperamental, dar și psihopatie. N-ai să scapi de el; te va păstra sau te va ucide!

Se trezise la realitate, se desprinsese din utopia lui romantică și completa fișe medicale, ba chiar făcea și profeții.

M-a uluit ușurința cu care renunțase la mine, după ce pentru mine fusese în stare să-și abandoneze familia.

El crezuse că Miron va sta cu el la masa tratativelor; nevasta ta — mie, nevasta mea — ție, un copil ție, unul mie.

Sunt sigură că Miron l-a îngrozit, poate l-a amenințat cu moartea. Era în stare.

Victor era impresionat de un caz de crimă pasională, în cercetare la el la procuratură. Un bărbat își ucisese soția și pe amantul ei și-i tăiasse în bucăți, amestecându-le, într-un ritual demonic, în patul conjugal.

N-am vrut să-l mai văd pe Victor. A rămas cu spaimile, cu lașitățile și cu căsnicia lui deteriorată — dar nu mai rău decât a mea.

Miron dăduse buzna și în sufletul lui, ca un copoi și lăsase, ca după o percheziție, răvășeală, haos.

Ce găsisse în sufletul meu? În nici un caz remușcări! Dacă asta căuta.

Există o stranie analogie cu drama părinților mei.

O repetare de destin, peste generații, și o ciudată coincidență a cifrelor.

Când au divorțat părinții mei, eu aveam trei ani.

Când am fost noi pe punctul de a divorța, Sorin avea tot trei ani. Eu aveam treizeci și opt de ani, mama tot treizeci și opt.

Nefericire transmisă ereditar?

Am repetat eșecul căsătoriei părinților mei? Cred că da.

Cu corectivul că am rămas să-mi ispășesc păcatul înăuntrul căsătoriei, nu în afară, ca mama.

Am revenit acasă. Mama adoptivă și Sorin mă așteptau cu lacrimi în ochi.

Revenisem însă ca la o osândă. Revenisem la sindromul copilăriei. Sindromul temniței.

Căsnicia devenise temniță, temnița o predestinare.

Încercarea de evadare eșuase și trebuia să accept ca pe un factor de risc „iadul” pe care mi-l pregătea soțul meu, temnicerul, cu potențialul incendiar al naturii lui colerice.

Ce voia temnicerul?

În primul rând avea o mare nevoie de a pedepsi.

Pe mama adoptivă a pedepsit-o prin tăcere.

Până la moartea ei n-a mai auzit grai din gura lui.

Muțenia lui a fost totală. Nu i-a mai adresat nici o vorbă. N-o saluta, n-o asculta, nu-i răspundea.

L-a anulat pur și simplu existența, punând între ei tăcerea, ca un sigiliu de plumb.

Față de mine a respectat promisiunea de a nu mă lovi, dar mă amenința; „te fac praf, te distrug, îți lipesc creierul de pereți”.

Gelozia se transformase în ură. Cu sufletul plin de muniție grea, îmi declarase război cu amenințări, injurii, ultimatumuri.

Violențe demonstrative, revendicative, probabil forme de exasperare față de inerția mea afectivă.

Nici nu știu ce era mai greu de înfruntat: tensiunea supărărilor sau loteria împăcărilor.

Ce așteptam eu de la o astfel de căsnicie?

Soluții miraculoase de normalizare? Armonie bazată pe negocieri?

Instinctul lui tiranic căpătase o nouă motivație, o nouă îndreptățire. Nu aveam revendicări pasionale, dar mă suspecta

cred că plănuiesc, în ascuns, se reiau legătura cu Victor. Mă amenința.

— Nu tu o să mă părăsești când **vrei tu**, ci când o să vreau eu. Ți-am anulat startul ca să ți-l dau eu!

Se proclama distribuitorul binelui și al răului și devenea mai rău decât avea dreptul să fie.

Mi-a spus odată că „nu pe mine vrea să mă păstreze, ci relația cu mine”.

Relația însă se schimbase.

Nu mai eram soț-soție, ci devenisem tatăl copilului și mama copilului. Relația dintre părinți o înlocuise pe cea dintre soți, dar n-a fost completare și îmbogățire, ci înlocuire și excludere.

Relația matrimonială a păstrat o continuitate aparentă, inerțială. O relație subțiată, parțial nulă, virtual fictivă. Am rămas mama copilului, cu obligații funcționărești de nevastă. Copilul a reprezentat sacrificiul compensator — justificare clasică a multor perechi dezbinată.

Vărul Ionică, psihiatrul, era singurul om căruia puteam să-mi descarc sufletul.

— Ai adunat multe **nemulțumiri** împotriva lui Miron, nu-i așa? mă întreba el.

— O arhivă întreagă, răspundeam eu.

Ionică avea schemele lui, fixe, în care ne încadraseră.

— Miron, zicea el, este tipul comportamental „Marte”, în timp ce tu ești tipul comportamental „Venus”. Cele două tipuri comportamentale au relații traumatizante și e preferabilă despărțirea.

Tipul marțian caută lupta, conflictele, competițiile. Are o deschidere spre polemică și confruntări atât de mare, încât preferă adversarii prietenilor și, dacă n-are, își transformă prietenii în adversari, chiar dușmani. El tinde să obțină totul prin luptă, chiar și în iubire. Femeia e tratată ca un adversar care trebuie supus, înfrânt, dominat.

Tu ești tipul venusian, care detestă lupta și pe cel ce o obligă să lupte. Ai o natură conciliantă, iubești buna înțelegere, concordia, până la a căuta acorduri chiar în dezacorduri. Ai nevoie de admirație, susținere, blândețe.

Miron caută căi violente de acces spre tine, tu ai reacții de porțelan rănit și te baricadezi în fortăreața ta de tăceri. Pentru el tăcerile tale sunt o formă de rezistență sau ostilitate, care trebuie zdrobite.

Miron are nevoie de o parteneră tot de tip marțian cu care agresivitatea să fie o formă de comunicare, cearta să fie o declarație de dragoste, ardoarea combativă să dea rațiunea de a fi relației lor.

O uniune în care conflictul să nu fie pricină de despărțire, ci de stabilitate.

În concluzie v-ați ales prost perechea.

Ionică avea dreptate.

Am avut sentimentul că la temelia căsniciei noastre a stat jertfa mea.

Am trăit cu percepția acestui sacrificiu consimțit, a acestei nefericiri asumate. A fost un fel de autosuprimare sau autonimicire, de care nici n-am suferit atât cât ar fi trebuit, ba chiar am câpătat un fel de stranie tandrețe pentru ea.

Toată viața am fost înșelată în dragoste și n-am avut parte de ea. Mama și Victor m-au părăsit și mi-au produs suferință.

N-am avut parte decât de surogate de dragoste; mama adoptivă și soțul.

A existat la mine un dezacord între gândire și acțiune.

Am avut gândire independentă dar nu și voința independentă.

N-am lăsat pe alții să judece în locul meu, dar le-am îngăduit să hotărască în locul meu.

Deciziile majore alții le-au luat pentru mine: „surogații”.

Ei mi-au confiscat și devastat porțiuni importante din viață cu bunele lor intenții.

Mama adoptivă, cu metodele ei de înșelare a aparențelor.

Soțul, cu practicile lui teroriste de fidelizare.

Am avut în viață doi temnicipi: tatăl și soțul. Și două temnițe: casa părintească și căsnicia.

Trebuie să recunosc însă că temnițele au fost concepute ca forme de protecție și poate că m-au apărat de alte vicisitudini ale existenței.

Tata a vrut să mă protejeze de mama, de potențialul pericol pe care, credea el, ea îl reprezenta pentru mine.

Soțul a vrut să-l protejeze, chiar cu forța, pe Sorin de pericolul desfacerii căsătoriei noastre, să-i păstreze părinții naturali în cadrul acesta instituționalizat, singurul stabil și de securitate, să-i evite nefireasca, poate nefasta situație de a avea tată vitreg sau mamă vitregă.

Am încercat să evaderez din ambele temnițe, fără succes.

Mi-a mai rămas o singură temniță. Cea a trupului. Din asta sigur o să evaderez. Nu există incertitudinea lui dacă, ci doar a lui când.

DIALOG CU FANTOMA TATĂLUI MEU

Tata: — Ai fost ușuratică. Dar nu e de mirare.

Așchia nu sare departe de trunchi.

Eu: — Așa e, tată, eu am fost ca mama; m-am lăsat purtată de sentimente, nu de rațiuni și principii. Principiile au acoperit la tine lipsa sentimentelor.

Tata: — Unde ar fi dus sentimentele tale față de Victor?

La destrămarea a două căsătorii. Principiile le-au salvat

Eu: — Așa e, au rămas două căsnicii pricipiale, mohorâte și anchilozate, reclădite pe false loialități.

Tata: — Relația ta pasională, dublicitară, a fost un frison trecător. Pasiunea a închinat steagul și s-a predat principiilor.

Eu: — E drept, Victor a fost o falsă alternativă. O legătură matrimonială cu el ar fi fost imposibilă, în condițiile de beligerantă pe care le-ar fi pregătit soții trădați; și așa, spectacolul toboșăresc al „durerii” lor a fost destul de greu de suportat.

Tata: — Se pare că la copil nu te-ai gândit.

Eu: — Ba da, tată. Copilul a fost bucuria cea mai luminoasă a vieții mele. Dragostea pentru Sorin mi-a ușurat despărțirea de iluzii, dar nu mi-a dat imunitate la suferință.

CONVORBIRI CU FANTOMA MAMEI ADOPTIVE

O visez adesea ca și cum ar fi în viață.

De obicei, mă muștruluiește sau mă ține din scurt.

Mi-am propus adesea s-o întreb dacă n-are remușcări pentru că m-a forțat să intru într-o căsătorie având înglobate în ea toate datele eșecului; dar n-am reușit să duc nedumerirea asta din starea de veghe în starea de vis.

Precis, m-ar fi luat la rost în stilul ei direct.

Ea: — Ți-am zis de mii de ori să divorțezi. Nu m-ai ascultat! Ai avut partide excelente, cum era dr. Astratini, mai în vârstă ca tine, om așezat, cu situație. Ai fi fost cucoană, n-ai fi tras mâța de coadă cu sărăntocul. Dacă nu-l aresta pe dr. Astratini, te-ai fi măritat cu el?

Eu: — Atunci nu. Poate mai târziu. El mi-ar fi oferit o afecțiune tandră, protectoare, aproape paternă. Aș fi ajuns s-o apreciez, după experiența despotică trăită cu Miron.

Ea: — Tot așa arțăgos a rămas cum îi țin eu minte?

Eu: — Tot așa! Mereu zguduit de plăcile tectonice, în continuă mișcare, ale temperamentului său coleric. Urmând o *schemă nevrotică* invariabil aceeași. Treptele irascibilității lui urcând în magnitudine...

prima fază: Amenințări („Ți s-a urât cu binele? Vrei să fiiu al dracului? Am să fiiu! Întorc eu foaia! Până aici ți-a fost!”);

se trece la *faza a doua:* Reproșuri („Fac zilnic piața pentru tine, aduc, car ca un măgar, mă spetesc și ție ți se rupe”);

urmează *faza a treia:* înjurături (de mamă, sfinți, părinți etc. Moment în care eu fug în altă cameră, la bucătărie, unde nimeresc).

• Ea: — De unde i se trage lui arșagul ăsta?

Eu: — Nu știu. În căsnicie a dus cu mine un război de subjugare.

În orice observație, sfat mărunț sau protest din partea mea a văzut o încercare de a-l conduce, subordona, de a prelua puterea,

un act de dizidentă, aproape un atentat — și intra imediat în *schema* aceea *nevrotică*.

A trăit sindromul unui Samson care vede în femeie o De+ra.Țy,Er

Ea: — Așa e! Îmi amintesc când venea de la pescuit cu cizmele pline de noroi și se descălța pe covorul din sufragerie. Ce scandal mi-a făcut când i-am spus să se descălțe în bucătărie. A zis că la el acasă face ce vrea — că e stăpân.

Eu: — Vezi, ți-a arătat că nu se spune mofturilor femeiești legate de menținerea curățeniei.

Ea: — Mi-a arătat că e un mitocan.

Eu: — Ți-a demonstrat, la modul sfidător, că el e bărbat în casă. Absolutism și suveranitate.

Ea: — Ești prea tolerantă.

Eu: — O toleranță în care luciditatea rămâne trează și rebelă.

Ea: — Nu pricep ce fel de bărbat e ăsta, care în loc să ușureze munca femeii o îngreunează.

Eu: — Un bărbat care n-are datorii de cruțare față de ea.

Ea: — E drept, nu te-a cruțat în gospodărie. Nu ți-a dat nici cel mai mic ajutor... Mai târziu tot așa străin de gospodărie a rămas, așteptând să le faci tu pe toate?

Eu: — După pensionare a decis să facă el cumpărăturile, dar era nemulțumit că nu-i apreciez suficient eforturile — când aducea un kilogram de morcovi, parcă-mi aducea briliante sau blănuri — aștepta mulțumiri speciale.

Ea: — Nu-mi amintesc să-ți fi mulțumit el vreodată, de-a lungul căsătoriei voastre, în care tu ai dus tot greul gospodăriei, pe lângă serviciu. Mă și miram cum te descurci cu toate.

Eu: — Mamă, eu sunt o ființă normală. Fac eforturi de conviețuire și n-am nevoie de tam-tam.

El era un narcisist iubitor de prim-planuri, de public, de aplauze.

Aștepta pentru morcovii lui aplauze ca la scenă deschisă; credea că familia e o prelungire a scenei și voia să fie și aici, tot el, personajul principal, sub reflector, ignorându-mă pe mine și contribuția mea de biet figurant.

Ea: — După atâția ani de conviețuire ar fi fost cazul să înveți să-i suporti defectele, la urma urmei a avut și calități: deștept, plin de șarm în societate.

Eu: — Din păcate calitățile nu i-au compensat cusururile. Recunosc, față de familie a avut un atașament constant, dar care ținea de zona rece a obligațiilor și responsabilităților. Nu era tandru, afectuos, ci dur, ironic. Imi lăsa impresia că era nemulțumit de mine, că orice făceam nu era de ajuns. Mă simțeam neapreciată, respinsă.

Ea: — Ai și tu cusururile tale.

Eu: — Sigur că am, dar ele îmi fac rău numai mie, nu și celor din jur, ceea ce nu era cazul cu el. Duritatea și violența lui au fost ucigătoare.

Ea: — Crezi că te-a iubit?

Eu: — Probabil, în felul lui, deși nu mi-a mărturisit-o prin viu grai. Considera că e o slăbiciune rușinoasă. Față de femei nu trebuie să ai asemenea cedări.

Nu mi-a declarat iubire decât la început, prin scrisori, reușind, în felul acesta, să nu fie de față.

Gelozia a fost singura formă prin care mi-a declarat-o fățiș considerându-se trădat și îndreptățit la agresivitate.

Ea: — N-ai avut niciodată impresia că e cam nebun?

Eu: — Ba da. M-am refugiat, de multe ori, în confortul acestei ipoteze și cu ultimele resurse ale unei demnități, prea des pusă la încercare, mi-am propus să-l menajez, ca o datorie față de un om bolnav. N-au fost decât manevre de orgoliu rănit. Mă mințeam, ca să nu fiu obligată să mă disprețuiesc pentru că-i suportam agresivitatea fără ripostă.

Într-un ajun de An Nou, a avut una din izbucnirile lui de neuitat.

Ne pregăteam să-l petrecem în doi, așteptând să se scurgă ultimele minute ale anului vechi, l-am amintit că de 10 ianuarie a promis unor prieteni să se ducă la nunta lor, uitând că în aceeași zi aveam invitați la masă pe nepoții lui.

Atunci a izbucnit: „Auzi, proasta dracului, să-mi reproșeze mie că am uitat!”

A urmat un tir de invective pe care nu le mai reproduc — apoi o tăcere vindicativă, încrâncenată, care a durat trei zile, timp în care și-a luat singur de mâncare, refuzând orice concurs din partea mea.

În a treia zi, i-am scris un bilet, întrebând, cu false candori, dacă e mulțumit de transformarea Revelionului într-o ceremonie de înmormântare.

El mi-a răspuns, tot în scris, că doar știu de atâta amar de vreme că e „un exploziv”; că dacă e „încărcat cu dinamită”, să fac bine să nu umblu cu fitilul aprins.

A mai avut nenumărate ieșiri de felul acesta și în prezența altor persoane, răstălmăcindu-mi vorbele și intențiile.

Calmul și autocontrolul meu erau o baltă stătută, o mlaștină în care aterizau bolovanii așa-zisei lui „dinamite”.

Poate aștepta să plâng, dar eu nu-s plângăcioasă.

Altădată, pentru că s-a lansat într-o ditirambă antiguvernamentală și eu l-am sfătuit să „renunțe să mai răstoarne guverne la cei câțiva anișori ce-i mai are de trăit”, s-a isterizat la expresia „cei câțiva anișori ce-i mai are de trăit”, acuzându-mă de lipsă de sensibilitate, ca și cum vorba asta ascundea dorința mea ca el să trăiască puțini anișori; ca și cum gândul meu malefic ar fi fost capabil chiar să-i scurteze viața.

Atunci i-am scris că mi-e greu să conviețuiesc cu anormalitatea lui — curată paranoia.

Nu mi-a răspuns — s-a comportat ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Ea: — Puteai să ai o soartă mai bună. Cu frumusețea ta.

Eu: — Frumusețea mi-a dat sentimentul succesului în relațiile superficiale cu bărbații — dar în dragoste nu m-a apărut de sentimentul eșecului. A fost un privilegiu care mi-a adus adesea neajunsuri.

Ea: — Ce neajunsuri?

Eu: — Neajunsuri cu șefii de la serviciu, de exemplu. Destui arătau un aprig interes pentru anatomia mea. În limbaj modern se cheamă hărțuire sexuală. Abuzau de avantajele funcției, făcând presiuni psihologice asupra mea.

N-am fost dispusă să fac concesii, nu consideram prostituția o obligație de serviciu, dar nu mi-a fost ușor să-i țin la distanță. Strategiile mele de respingere au trebuit să fie foarte catifelate, cele dure mi-arfi atras persecuții.

Ea: — Ție îți plăcea să cochetezi?

Eu: — Da, dar să fie un joc de cochetație cu reguli hotărâte de mine, nu prin constrângere ierarhică de serviciu, prin silnicie.

Ea: — Cum ai reușit să scapi de ei?

Eu: — Cu fel de fel de ipocrizii, de circumstanță. Le prelungeam termenele de nerăbdare, sperându-i cu istorii despre gelozia de Othello a soțului meu.

Ea: — Ceea ce era adevărat!

Eu: — Perfect adevărat. Miron a practicat cu mine o metodă de fidelizare forțată. Metodă de silnicie inversă. (Nu de corupere, ca șefii, ci de fidelizare.)

Ea: — Și totuși el nu ți-a fost fidel.

Eu: — Nici măcar cu salvarea aparențelor. Fidelitatea era o obligație care-mi revenea doar mie — o răspundere strămutată doar pe umerii mei. El se scutura de scrupule și-și îndrepta exigențele și intoleranțele doar spre mine. Proceda ca șefii de la serviciu, folosind presiunea calității de soț. Nu-mi dădea libertate de decizie. Fidelitatea ar fi trebuit să fie opțiunea mea, nu o obligație impusă, „manu-militari”. O constrângere pe care să mi-o impun singură, ca formă aleasă de libertate.

Ea: — Adevărul este că i-ai fost necredincioasă.

Eu: — Am comis într-adevăr delictul ăsta, dar, deși l-a comis și el, numai eu am cazier.

Eu: — De ce ai rămas cu el?

Eu: — În orice caz, nu din vocație de victimă subjugată de farmecul despotismului. Mărturisesc, am sperat că el va face o cotitură de mentalitate și comportament.

Pe de altă parte, am avut angoasa schimbărilor și căsătoria oferea o formă de protecție socială.

El era gorila mea sau urangutanul, dacă vrei. Mă apăra de pericole imaginare, că de cele reale mă apăram singură.

DIALOG CU FANTOMA LUI MIRON

— Ce ciudat, să mori chiar în ziua când împlineam cincizeci de ani de la căsătorie.

— Un maraton de jumătate de secol, șoptește fantoma.

— Căsnicia noastră n-a fost un model de conviețuire.

— Recunosc, am fost dur, brutal.

— De ce?

— Nu știu nici eu; așteptam ceva de la tine care nu venea și la care mă simțeam îndreptățit. Să ieși în întâmpinarea dorințelor mele înainte de a le exprima sau fără a fi nevoie să le exprim. Așteptam o formă specială de devotament, o prezență vie. Tu erai absentă. Voiam să te preocupe faptul că exist.

— Și, ca să dovedești că exiști, deveneai violent.

— Da. Era în absența ta o rezistență pe care încercam să o înfrâng, să o înțeleg, să aflu ce există dincolo de zonele amorțite ale sufletului tău.

— Foloseai agresivitatea ca instrument de investigație.

— Așa e.

— Ce rezultat final scontai?

— Întâi, te pedepseam pentru că mă ignori.

— Așteptai manifestări de dragoste?

— De interes.

— Foloseai mijloace nepotrivite.

— Potrivite firii mele.

— Eu, potrivit firii mele, tăceam.

— Te blindai în tăceri, îmi amintesc.

— Și mâniile tale eșuau în tăceri.

— Exact... începeai un război al tăcerilor.

— Război rece.

— De uzură.

— Ți-a lipsit tandrețea.

— Nu mi-a lipsit, dar ea îmbrăca o formă revendicativă — mă simțeam respins. Trebuia să ajung la sufletul tău, care mi se refuza, să-l oblig să se predea.

- Militărește.
- Dacă vrei!
- Gelozia ce era?
- O formă disperată de declarație de dragoste. Voiam să te împiedic să faci greșeli, să te protejez.
- Aș fi preferat să mă protejezi de violența ta.
- Vioența era forma mea de autoapărare.
- Ce-ți apărui?
- Vulnerabilități necunoscute, descoperite în legătură cu tine.
- Vrei să spui că erai, de fapt, un delicat care nu se cunoștea pe sine.
- Știu că e greu de acceptat.
- Destul de greu.
- N-ai să mă poți ierta.
- Nu pe tine, ci pe mine, pentru că te-am suportat, pentru că n-am avut putere să mă despart, să fac să înceteze stăpânirea ta asupra mea.
- Acum a încetat...

ULTIMA DIMINEAȚĂ

In memoriam

În dimineața asta voi muri!
 Încerc fiorul straniu al presentimentului că ziua de mâine nu mai există pentru mine.
 Nu e chiar o stare de panică, deși nu e departe.
 Este mai degrabă o luciditate a iminenței.
 M-am născut tot într-o dimineață. Ce ciudată coincidență! Să vii pe lume și să pleci tot atât de matinal, alungat, prima dată, din trupul mamei, așa cum voi fi alungat acum din trupul propriu.
 Mă despart greu de lumea asta pe care o iubesc așa cum este, cu zbuciumul ei zadarnic, cu adevărurile ei șubrede, cu iluzoriile ei certitudini declarate de nezdrunțat.
 Mă despart greu de familie, cunoscuți, prieteni, factori de susținere și rezistență.
 Am primit sentința de condamnare la moarte sub forma unui buletin de analize medicale în care mi se confirma un cancer pulmonar.
 De doi ani mă lupt să obțin păsuiri, să amân execuția.
 Pentru un om ca mine, care n-a fost niciodată bolnav, șocul a fost imens.
 Greu mi-am mobilizat resursele sufletești ca să înfrunt despotismul unei atari evidențe și să trec de la disperare la pragmatism.
 Spre norocul meu, agresiunea fizică a bolii n-a fost agravată de cea morală. Am o atitudine de luptător. Mă distribui totdeauna în rolul învingătorului, nu al învinsului.
 N-am acceptat maladia ca pe o fatalitate, ci ca pe un inamic, decis să-l zdrobesc.
 Nu cunoșteam pe atunci perfidia tenebroasă a acestui dușman atât de adânc ascuns în mine.
 Mijloace de luptă existau. Spitalele erau ateliere de reparații și reconșionări.

Medicamentele serveau ca droguri împotriva fricii și mai era și speranța, o mare sursă de energie, ca și ignoranța și credulitatea.

Centrul de greutate al existenței mele se mutase la spitalul oncologic.

Am întâlnit acolo bolnavi în diferite stadii de evoluție a bolii, decrepiți, muribunzi, ambulatorii, ca mine, dar și în remisie totală sau parțială, purtători ai torței nădejdi de vindecare.

Printre ei m-am simțit „inter pares”.

M-am obișnuit cu rutina înghețată a tratamentului, cu inerția binevoitoare sau morocănoasă a doctorilor și asistentelor medicale.

Am trăit la cota de avarie, negociind cu scadențele. Cât mai am de trăit? Un an, doi, de ce nu zece?

Am parcurs un spațiu nesigur, în care distanța dintre a fi și a nu fi se făcea din ce în ce mai mică.

Încet, încet, viața mea devenise un efect al neputinței și mă simțeam umilit, trădat de infidelitatea ei.

Mă consolam uneori refugiindu-mă în inconsistența tandră a amintirilor din perioada mea de succes și izbânzi ca scriitor și editor.

De ce oare în clipa asta îmi apare în minte perioada cea mai tristă din viața mea, când fusesem îndepărtat din postul de asistent universitar al Facultății de drept, din cauza dosarului de cadre necorespunzător, și trimis la o școală elementară din periferia Bucureștiului, ca să ocup o catedră de istorie?

Eram descurajat, copleșit de sentimentul de marginalizare, de osândit social și politic.

Trebuia să încep o carieră pentru care credeam că nu am nici o vocație, cu copii înapoiți, dintr-un mediu defavorizat, de oameni sărmani, foarte slab pregătiți la învățătură.

De ce acest episod dramatic din viața mea stăruie în memorie?

Probabil pentru că atunci înfrângerea mi s-a părut tot atât de definitivă ca și acum.

Atunci am fost doborât de dosarul de cadre, acum de boală.

Luptător fiind, nu pot privi moartea decât ca pe o înfrângere.

Dacă aș fi fost un visător, desprinderea de lume ar fi fost mai ușoară, ea existând deja din timpul vieții.

Dacă aș fi fost un credincios, m-aș fi pregătit pentru o „altă viață”.

Ca luptător însă, mă simt dezarmat, anihilat de forțe majore.

Poate că nu e o tragedie. Un filozof spunea că adevărata noastră tragedie este nașterea, nu moartea.

Atunci am reușit să transform înfrângerea în victorie. A fost o victorie mai mult asupra mea însumi — dar acum?

Prima dată când am intrat în clasa aceea umilă nu știam ce să zic, cum să încep. Le-am zâmbit, cred că destul de prostește — au zâmbit și ei cu sfiiune — mi se pare că le-am povestit o anecdotă și toți au izbucnit în râs; am strigat catalogul, ca să le aflu mai mult poreclele decât numele.

Găsisem rețeta comunicării — zâmbetul și gluma.

Ele au rămas la baza pedagogiei pe care am practicat-o.

M-am simțit deodată înrudit cu acești copii necăjiți și alungați, ca mine, la marginea societății, și astfel am devenit un fel de frate al lor; mai mare.

Îmi descoperisem o vocație ignorată: cea de dascăl. Am încercat să le fac lecții atractive, recurgând la nevoia lor de joc. Făceam reconstituiri istorice, transformând curtea școlii, spre indignarea colegilor mei, profesorii, în câmp de bătălie.

Elevii mei trăiau frisonul luptelor strămoșești, împărțiți în tabere care se înfruntau, ca odinioară; dacii cu romanii, moldovenii cu turcii. Iarna bulgării de zăpadă foloseau drept armament. Îi puneam să repete, în cor, numele domnitorilor, locul și anii bătăliilor. În felul acesta, lecția avea o mai mare putere de fixare a datelor în mintea lor și chiar cei mai slabi reușeau astfel să le rețină.

Nu lăsam corigenți.

Dacă se purtau rău, băteau sau insultau fetele, le retrăgeam prietenia mea. Acordarea ei devenise, cu timpul, echivalentul unei diplome de onoare și în plus existau și avantaje. „Prietenii” mei obțineau un spor de merit. De exemplu, dacă răspundeau de nota 7, căpătau 9. Procedul dăduse rezultate.

Ca diriginte introdusesem sistemul proceselor. Eu eram procuror-acuzator. Vinovatul avea dreptul să se apere. Juriul alcătuit din câțiva elevi dădea verdictul: vinovat sau nevinovat. Sancțiunea propusă era supusă votului clasei.

În felul acesta, pedeapsa pierdea caracterul arbitrar al omului de la catedră, devenind o formă a oprobiului public.

Nu rareori obținusem, la aceste dezbateri, demitizarea „vedetelor”: golanii și chiulangiii, idoli ai bravadelor, ai falsului curaj.

Colegii dezaprobau metodele mele „fanteziste”, dar eu obțineam rezultate de care ei erau departe. Trecusem de toate inspecțiile cu felicitări.

Elevii țineau la mine. Nu eram aspru cu ei, poate nedrept uneori, dar nedreptatea face parte din viață și e bine să te deprinzi cu ea de mic. Eram sigur că nu le-am mutilat sufletele, că i-am ajutat să-și păstreze firescul vârstei în nefirescul epocii comuniste. Aveam convingerea, fără infatuare, că fusesem un bun profesor.

Poate că literatura pentru copii, pe care am început să o scriu și să o difuzez la radio, în perioada aceea, s-a născut și din această năzuință de a fi un bun îndrumător, frate mai mare dar și un camarad poznaș, pus pe șotii. Am satirizat micile lor abateri, folosind limbajul emoției, gingășiei și al umorului.

A fost și o întoarcere în timp, o regăsire a copilului uitat din mine.

Reușita ca scriitor mi-a schimbat statutul de ostracizat, săltându-mă în ierarhia socială.

Ce vremuri teribile au fost!

Am schimbat apoi mai multe slujbe, dar având funcții de conducere. N-am încetat să fiu un luptător, chiar dacă am făcut mai greu față falselor loialități, dușmăniilor ascunse sub masca prieteniei, mașinațiilor de culise.

Lupta dă un sentiment de siguranță vieții, totdeauna am crezut asta, și împiedică ratarea, cu condiția ca avântul să nu fie niciodată descurajat și ardorile răcite, cum sunt la mine acum.

Mi-am trăit conflictele la scenă deschisă; poate că am inspirat mai mult teamă decât simpatie.

Replica promptă și zeflemitoare mi-a adus mulți dușmani, ce-i drept și admiratori.

Cariera mea de editor a cunoscut, în epoca ceaușistă, dimensiuni umane și inumane, vocație de chin cu cantități imprevizibile de posibil și imposibil, cu lașități voite și nevoite, cu satisfacții și bucurii ascunse și trâmbițate.

Editura a fost arena unde s-au desfășurat bătăliile mele alături de nefericiții condeieri, pe care m-am străduit, cât am putut, să-i apăr de cenzura comunistă, acest inamic acerb al culturii.

Relațiile mele cu oamenii au fost predominant ofensive, chiar și în dragoste.

M-au atras totdeauna femeile care — erau sau lăsau impresia — că sunt inaccesibile, pentru că îmi dădeau satisfacția orgolioasă a luptei și cuceririi.

Soția mea a fost o astfel de persoană dificilă. Am iubit-o cu stăruință. Am fost gelos, ca toți bărbații posesivi și suspicioși.

Pentru fiica mea am fost un camarad mai mare. Sper că am reușit să micșorez distanța dintre generații cu optimism și umor.

Între noi a existat o legătură funciară, o comunicare prin rădăcini. Un sentiment de continuitate, plin de mândrie, mă face să mă regăsesc în ea, nu numai prin asemănarea fizică.

A moștenit de la mine o serie de calități care mai curând o împiedică decât o ajută să reușască în viață; mândrie, integritate și o sinceritate caustică prin care își face cu ușurință dușmani.

A mai moștenit slăbiciunea pentru ființele neajutorate, amărăștenii cu probleme de orice vârstă, animale bolnave sau părăsite, imboldul de a se implica în viața lor, de a-i ocroti, de a răspunde SOS-ului lansat de destinele lor în derivă.

Mă aflu la capătul a doi ani de tratament, de eșec sentimental, pleșuit de iradiații, ciuruit de acele perfuziilor cu citostatice, ținuit de metastaze, agonizând pe reduta unei rezistențe mai mult psihice decât fizice.

Este momentul crucial al adevărului: să mă întreb și să răspund, cu sinceritate, ce fel de om am fost.

Recunosc că legăturile cu oamenii au fost reglate, dar mai mult dereglate, de multele mele orgolii, care m-au susținut, dar m-au și însingurat.

N-am prea căutat prieteni, mai degrabă, admiratori. Am așteptat de la ei mai mult aplauze decât suport moral. Am avut tovarăși de pescuit, de petreceri, de concedii, legături superficiale.

De durată și de adâncime au fost mai curând inimițiile, adversitățile cu colegii, cu subalternii, cu superiorii în funcții.

Cu părinții am fost corect, i-am ajutat, condus însă de răceala obligațiilor, nu însuflețit de căldura recunoștinței.

Soției ce i-am oferit? O dragoste mereu în stare de alarmă, cu o gelozie veșnic la pândă, o dragoste de gardian, care mai mult m-a secătuit decât m-a împlinit.

Singura afecțiune care m-a îmbogățit sufletește a fost cea oferită elevilor și fiicei mele, pentru că am dat fără să cer nimic în schimb.

Vederea mi se încețoșează, respirația se îngreunează.

... Un întuneric adânc se va năpusti peste ultima mea dimineată — sau poate o altă lumină ...

GELOZIE

Ținea la soția lui, dar nu i-ar fi spus-o pentru nimic în lume.

Când ea îl întreba câteodată, în momentele de intimitate, dacă o iubește, el se simțea ofensat.

Cum adică, nu i-o dovedea destul, nu prin vorbe, ci prin fapte?

Aducea tot salariul lui de I.T.B.-ist acasă, nu era bețivan să-l culeagă de prin cârciumi, nu era fustangiu, îi făcea daruri de ziua ei, o ajuta în gospodărie.

Ceva mai de prisos decât cuvintele de dragoste nu-și putea imagina. Mofturi muieresti ce nu intrau în regulile trufiei masculine, cel puțin nu în ale lui.

Mai exista o formă prin care-i demonstra că ține la ea: gelozia. Se potrivea mai bine cu temperamentul lui violent, era un bun pretext pentru agresivitatea care lua forme polițienești, cu anchete și interogatorii.

Găsise, nu de mult, printre lucrurile soției, o fotografie a fostului ei logodnic.

Deveni furios și îndreptățit să facă scandal.

De ce o păstrase? Înseamnă că mai ofta după el. îl aștepta să iasă din pușcărie ca să se întoarcă la el.

Pătruns de acest raționament, Mardare distruse fotografia în care zâmbea ironic potențialul lui rival și odată cu ea parcă dispăru și amenințarea pe care o reprezenta.

6 rupse în bucățele și jucă tontoroiul pe ele, forțând-o și pe femeie să i se alăture în acest joc-spectacol de nimicire a amintirilor.

Ținea la soția lui, dar o și dușmănea.

Găsea că are motive întemeiate pentru ambele sentimente.

Era fată bună, gospodină, supusă, și îi suporta, fără ripostă, tirania.

Ea accepta fără convulsii destinul ei de femeie și condiția implicită de inferioritate față de bărbat.

Așa trebuia să fie o femeie! Să nu existe decât pentru bărbat.

Asta este datoria ei, menirea ei, să trăiască nu cu propria identitate ci cu cea impusă de bărbat.

Nu trebuia însă să se lase înșelat de aceste aparențe de docilitate pentru că, iată, întâmplarea l-a ajutat, a doua oară, să găsească încă o dovadă a nesincerității ei, de data asta niște scrisori de la fostul logodnic, bine ascunse.

„Am să i le bag pe gât” se îndârji Mardare.

„Ba nu! Am să le ard și am s-o oblig să înghită scrumul”.

Ceea ce și făcu, într-un proces-spectacol cum îi plăcea lui, cu multe ocări, acuze și amenințări.

Nu trecuse mult timp de la această ultimă descoperire, când, într-o bună zi, se confruntă cu o situație care oferea naturii lui colerice, ușor inflamabile, un incredibil material incendiar.

O zări pe soția lui pe stradă, împreună cu fostul ei logodnic.

Îi îngăduise să-și petreacă brațul după umerii ei și umbla așa, în văzul lumii, fără pudori și prudențe de femeie măritată.

Se jucau cu pericolul fără să aibă habar că Mardare o să-i vadă.

Fusese vatman de serviciu în ziua aceea și frânase brusc, făcând călătorii să vină unii peste alții, apoi spre stupefacția acestora sărise din tramvai și alergase înnebunit după cei doi.

Din păcate le-a pierdut urma. Era convins că intraseră într-un imobil, fie ca să se ascundă de el, fie cu alte scopuri premeditat păcătoase.

Când Mardare, după încheierea zilei de lucru, a ajuns acasă, a găsit-o pe nevasta lui în bucătărie, încălzind supa.

— V-am văzut împreună! Să nu tăgăduiești, rosti el, apropiindu-se de ea amenințător.

Femeia scăpă polonicul din mână, pâlind de spaimă.

— Va să zică nemernicul a ieșit de la pârnaie și vă întâlniți, continuă el, cu furie greu reținută.

— Întâmplător, îngăimă ea.

— Întâmplător vă giugiuleați.

Ea tăcu.

— Răspunde! porunci el mânios.

Ea continuă să tacă. El interpretează tăcerea ei ca pe o sfidare și asta îi spori mânia.

— Nu i-ai spus că te-ai măritat?

— Ba da, șopti ea.

— Atunci de ce te ținea lipită de el?

— Nu mă ținea lipită, era un gest de prietenie, protestă ea.

— Vrei să mă îmbrobodești; și, mă rog, unde ați dispărut?

— N-am dispărut. Ne-am despărțit.

— Minți! V-am căutat. Te-ai dus la el acasă.

— Nu m-am dus! tăgădui ea.

— Ba te-ai dus! se înverșuna el și o izbi cu dosul palmei peste gură. Fu și el surprins de spontaneitatea gestului. Era prima oară că o lovea. O agresase până atunci, dar numai verbal, nu și fizic.

Ea începu să plângă.

— De ce mă bați?

— Pentru că ești o stricată!

— Nu sunt! hohoti ea și se pormi pe un plâns deznădăduit.

— Ba ești! se răsti el și-i dădu o palmă, deloc înduioșat de lacrimile ei.

— Ești o brută! ripostă ea, pierzându-și cumpătul. N-am să te las să dai în mine! N-am să te las! țipă ea isterizată.

Nu i se mai întâmplase să ridice tonul la el.

Leșirea din docilitatea ei obișnuită îl învrăjbi pe Mardare.

Simți că o furie uriașă, cumplită, pune stăpânire pe el și începu s-o lovească. O ploaie de palme și pumni se abătura asupra femeii.

— Am să te fac să răsuni ca o tobă sub pumnii mei, târfă!

Violența săvârșea acum un act de dreptate, de care orgoliul lui rănit avea mare nevoie.

Pedepsea carnea ei care greșise, păcătuisese, trădase.

Aplica excese corecționale, încercând o bucurie atroce. Parcă regăsea ceva, nici el nu știa ce, o mândrie pierdută, poate.

Femeia năucită, înfricoșată, se apăra cum putea de loviturile lui, îl implora să nu mai dea.

Văicărelile ei însă îi stârneau și mai tare vrăjmășia.

Clocotea în el o forță primară, năprasnică, devastatoare.

— Te distrug. Te fac una cu pământul, te calc în picioare! urlă el dezlănțuit.

Ca un animal hăituit, femeia își căută refugiu în baie, dar zăvorul tras la ușă nu reuși să-i asigure protecția și cedă la primul brânci, lăsând bărbatul să năvălească înăuntru.

Ca să-și recapete echilibrul pierdut prin intrarea forțată el se agăță cu mâinile de marginea chiuvetei și instinctiv se privi în oglindă.

De acolo îl amenința un chip congestionat, schimonosit, fioros, în care nu se recunosc. Se mânie pe acest străin și-i trase câțiva pumni zdraveni, până reuși să-i fărâmițeze imaginea.

— Ai spart oglinda. Asta aduce ghinion, spuse ea cu glas stins.

În loc de răspuns el o apucă de păr, o târî în dormitor, unde o azvârli pe pat ca pe o otreapă.

Lumina veiozei se proiectă pe figura ei învinețită, tumefiată, marcată de pecețile lui de cruzime.

Este desfigurată, dar tot atrăgătoare, gândi el.

Îl se făcuse brusc milă de ea și încercă să o mângâie. Mânia i se potolise și acum o dorea. Rochia sfâșiata care îi dezgolea sânii îi atâta dorințele.

Se culcă lângă ea, o cuprinse în brațe și o violă cu o patimă necruțătoare, sălbatică. Gemetele și împotrivirile ei aveau darul să-l îndârjească și mai tare.

— Ești a mea, numai a mea, șoptea el posesiv la urechea femeii terificate.

— N-o să fii niciodată a lui!

Trăia erotic frenezia izbânzii asupra adversarului. O reglare de conturi din care bărbăția lui ieșise triumfătoare. Femeia era la cheremul lui ca o pradă de război, smulsă inamicului. Răsplata biruinței lui.

După ce și furia și dorința lui se potoliră, Mardare privi cu indiferență femeia care zăcea alături de el, sleită, înjosită, înfrântă.

Goliciunea ei nu-l mai provoca. Era sătul de ea.

Încercase însă o voluptate devoratoare, covârșitoare, cum nu mai cunoscuse.

— Am s-o bat mai des, hotărî el înainte de a adormi, vlăguit, satisfăcut, fericit.

BĂTRÂNUL

Bătrânul stătea lungit în șezlongul din curte, mormăind cu aerul lui înăcrit de supărare.

— Nu-s în stare să-mi ia un jurnal. Să vezi că azi iar mă lasă fără ziar... Vai de capul meu ce-am ajuns.

— Jurnal, jurnal, în fiecare zi același cântec, se mânie nevasta. Ce naiba nevoie ai de el, când nu citești un rând.

— Nu citesc, sigur că nu citesc, cum o să citesc când tot e plin numai de prostii și de minciuni! Da' nevoie am. Dacă zic eu că am ... am! S-a isprăvit!

— Manie despotică, lată o nevoie devenită poruncă, din momentul în care a exprimat-o, filozofa fiica.

Senilitate, simptome tipice, șoptea ginerele la urechea bătrânei, care-și făcea cruce îngrozită de această boală ciudată care a căzut pe capul omului ei.

Bătrânul suferea pentru că devenise inactiv și neproductiv. Nu suporta totuși ca nevoile lui, chiar și cele mai mărunte, să fie neglijate. Deprins ca aceste nevoi să fie slujite de oameni cărora le plătea devotamentul — adică de servitori — îi venea greu acum, când ele depindeau de bunăvoința nestatornică a fiicei, de cea morocănoasă și greoaie a ginerelui și de superficialitatea comodă a nevestei. Nevasta, ea, în special, se sustrăgea, cu o șiretenie din ce în^ce mai puțin temătoare, i se părea lui, de la îndatoririle față de el. Îl lăsa cu ciorapii necârpiți, cu cămașa fără nasturi, pretextând că n-a avut vreme de așa ceva, fără dungă la pantaloni, pe motiv că nu-i trebuie, de vreme ce stă numai acasă.

El nu se căina în fața altora, dintr-o neînduplecată mândrie. Se plângea numai sieși. Îi era milă de el însuși, dar nu îngăduia nimănui să-l compătimească.

Când se supăra rău pe ai lui, se întâmpla să nu le adreseze nici un cuvânt, devenind, zile în șir, o citadelă posomorâtă a indignării. Alteori urzea planuri de persecuție împotriva lor. Se gândea să se mute la nepotul lui la țară, care, în schimbul pensiei, l-ar fi acceptat; sau se interesa de condițiile de a intra într-o

pensiune. Într-un azil chiar. Avea să le arate el acestor infami, avea să-i expună blamului public.

Apoi brusc îi părea rău de ei; devenea atent la figura fiicei, suptă de oboseala serviciului, la mâinile nevestei, bătucite de munca gospodăriei, la cutele de îngrijorare ce apăreau între sprâncenele ginerelui, când aducea vorba despre restructurări în serviciu.

Atunci, se rușina de neputința lui ca de un delict și se străduia să devină îndatoritor și util.

Într-o zi bătrâna se pomeni cu el în bucătărie, smulgându-i cuțitul din mână ca să se apuce să curețe cartofi. Bruschețea gestului o făcu pe bătrână să se clatine și în căutarea echilibrului să răstoarne oala cu lapte de pe aragaz. Furioasă, ea îl goni, acoperindu-l de ocări.

— Numai pagube și nervi îmi faci.

— Eu?... Eu am vrut să te servesc ... Să fiu gentil!

— Mai bine nu erai!

— Eu am vrut să te servesc, repeta bătrânul retrăgându-se spre camera lui umilit și furios.

Ca să curme bodogăneala mânioasă a nevestei, bătu cu pumnul în ușă, începu s-o amenințe ca în vremurile de odinioară când își exercita nestingherit dreptul de a domina, obiceiul de a răspândi teama înjur.

Bătrâna veni la el, îngrijorată.

— Potolește-te, dragă. Vezi să nu te apuce vreo criză de anghina.

— Eu am vrut să te servesc, **proasta dracului.**

— Bine, bine; isprăvește odată!

Dar bătrânul nu se domoli toată ziua și până noaptea târziu. Și-a suduit fără preget nevasta cu glas răgușit și plângăreț.

Eșuată încercarea lui de a o servi, acoperită de ridicol, bătrânul se refugie în vechea lui nemulțumire, care acum, sporită de noua dezamăgire, deveni agresivă.

Le declară război alor săi și porni ofensiva printr-o serie de șotii răutăcioase. Tăie mai întâi nasturii de la paltonul ginerelui, ascunse niște scrisori trebuincioase fiicei; într-o vară, ascunsesese

tacâmurile în sobă. Forfota și enervarea din timpul căutării îi dădeau o satisfacție ascunsă. Era bucuros că le dăduse de lucru, mulțumit că îi pusese în mișcare. Nu le-ar fi spus, pentru nimic în lume, locul tănuit.

Se răzbuna pe nepăsarea lor, făcând la rândul lui pe nepăsătorul.

Când poznele lui fură descoperite, nimeni nu-i făcu nici o imputare.

Aceasta fusese prea din cale afară. Bătrânul suferise o lovitură crâncenă. Ar fi preferat să fie certat, ocărât, orice, decât tratamentul acesta de îngăduință disprețuitoare ce se acordă bătrânilor ramoliți. Nu-l considerau demn nici măcar de o mustrare.

Ei credeau că îl menajează, când în realitate nu făceau decât să-l evite, să-l elimine din viața lor.

La masă, de pildă, vorbeau încet. Dinadins încet. Numai și numai ca să n-audă el. Profitau, nerușinații, de surzenia lui!

Bătrânul își făcuse obicei să-i întrerupă, să le pună tot felul de întrebări, să repete întrebările exagerându-și surzenia, numai din plăcerea de a-i face să-l asculte, de a-i face să-i acorde o cât de mică atenție.

Pentru că în ultima vreme nu mai avusese vreo criză de inimă, toți îl credeau restabilit. O hemiplegie neașteptată îl ținui însă definitiv în pat. Doctorul i-a mai dat maximum o lună de trăit.

Gravitatea bolii îi grupă pe toți în jurul lui. Se bucura acum de atenții delicate și de o grijă susținută. Fata îi aducea dulciurile lui preferate, ginerele îi cumpăra regulat ziarul și se străduia să-l distreze, povestindu-i anecdotele cele mai noi. Preocupată de neajunsurile concrete ale bolii, nevasta lui îi cumpără o ploscă și un colac de cauciuc.

Pentru bătrân, boala devenise o desfătare, lată-l, în sfârșit, centrul preocupărilor familiei. Boala îi dăduse o nouă forță, o nouă demnitate. Acum își redobândise supremația și abuza de ea, emițând pretenții din ce în ce mai mari, cutezând chiar amenințări.

Îi săcăia pe toți, cerându-le să-l întoarcă pe partea stângă, peste câteva minute pe cea dreaptă, să-i așeze piciorul mai sus și

perna mai jos, să-l mute în fotoliu, de unde, abia așezat, urla să fie readus în pat.

Vorbea cu plăcere despre boala lui. Își descria cu amănunțime durerile, crizele, junghiurile, sufocațiile, insomniile, coșmarurile.

Le nota zilnic într-un jurnal, cu mâna rămasă intactă.

După două luni de boală, fără speranță, bătrânul observă că tinerii dădeau mai rar pe la el, că nevasta se făcea că nu aude când o cheamă.

Extenuate de nopțile de veghe, femeile, devenite irascibile, se certau mereu.

Mama își acuza fiica că e lipsită de sentimente față de tatăl său, fata își acuza mama că afișează sentimente pe care nu le are.

Sătulă de corvezi, bătrâna se plângea tuturor cunoscuților și necunoscuților. Își blestema zilele și-și implora moartea. „Of, nu dă Dumnezeu să mă ia dracu odată!”

Se purta cu ceilalți ca și cum le-ar fi făcut un hatâr că mai trăiește și se mira că nimeni n-o compătimește că mănâncă, respiră și doarme.

Ginerele, ca să scape de acest infern domestic, folosea toate pretextele ca să lipsească de acasă.

„Sunt o pacoste pe capul lor” își dădu seama bătrânul și abia atunci boala îi deveni de neîndurat; își dori moartea și hotărî să și-o provoace.

Scoase o fiolă de otravă, pe care o ținea într-un loc tănuit din noptieră și o turnă în ceașca de ceai, adusă de nevastă dimineața.

După ce bău ceaiul găsi că e mai bine să-i anunțe pe ai săi. Voia să se mai amuze nițel de zăpăceala, de mutrele lor consternate, de vâlva pe care avea s-o stârnească în casă.

Voia să le dea în fine o reprezentăție de adio. Să se bucure de lacrimile și spaima lor.

Vesti întâi pe bătrână. Sufocată de groaza că moare bătrânul, alergă la tineri în odaie.

— S-a otrăvit! Doamne, Dumnezeule, **veniți repede!**

— S-a otrăvit? Cum? Când? Cu ce? Întrebă fata, năvălind în odaia tatălui.

Ginerele se repezi să dea un telefon la Salvare.

— Degeaba, îl avertiză bătrânul cu un zâmbet triumfător și viclean. Otrava o să-și facă efectul înainte de a ajunge ei aici.

— Ce-ai făcut? Ce ți-a **venit?** se jeluia bătrâna, aruncându-i priviri pline de osândă.

— Nu înțeleg nici eu, îngăimă **ginele**, apoi, **nemaiștiind ce să** mai adauge, tuși și își frecă încurcat obrazul cu palma.

Singură fata se uita la bătrân fără o vorbă, cu ochii dilatați de uimire și spaimă.

Bătrânul începu să se vaite de dureri. Instinctiv întinse mâna spre cutia de medicamente dar o retrase adăugând ca o scuză și explicație:

— Seamănă cu o criză de anghina.

Tinerii se apropiară de pat. Bătrâna aprinse lumânarea și-și făcu semnul crucii.

— Doamne, iartă-l, moare neîmpărtașit.

Durerile ținură o jumătate de oră, apoi încetară. Bătrânul era istovit, dar, spre mirarea tuturor, viu.

Privind ultimele pâlpâiri ale muclei de lumânare, cu un gest deznădăjduit, își desfăcu pumnul în care ținuse încleștată fio'3 ucigașă.

— Bine, dar asta este vitamina C, zise fata, luându-i-o din mână.

— Vitamina C, nu se poate!

— Citește și dumneata.

Bătrânul își așează ochelarii cu singura mână pe care o mai putea mișca, tremurând, apoi răsuci fio'3 spre lumină.

— Vitamina C, desluși el. Am greșit fio'3 — recunosc el, nefericit, vinovat și rușinat.

De atunci bătrânul, rămas în viață, trăia cu fiecare criză panica morții iminente. Un sentiment respingător și friguros, de care încerca zadarnic să scape. Istovit de boală, de crizele des repetate, organismul lui rezista totuși printr-un miracol al vitalității, inexplicabil și pentru medici.

Își dădea seama că iubea viața, așa degradată cum era și nu pricepea cum de încercase să și-o ia.

Pentru că familia și medicii întrețineau în el speranța vindecării, se agăța cu disperare de ea. Începu să consulte reviste medicale, să-i sâcâie pe medici, prin telefon. Le cerea rețete. Exasperat de lipsa lor de rezultate, recurgea la leacuri băbești.

— O să te faci bine, **îl asigurau medicii, familia.**

— Când? Când? îi întreba el.

Își fixa singur termene de răbdare, o săptămână, o lună, două, — căuta să fie neutru față de timp. Făcea proiecte de viitor: se gândea să semene vara mușcate în grădină — să repare șezlongul.

Intra apoi în zona de frig și umbră a fricii.

„O să mor! O să mor! De ce nu mi-o spun! ...” se tânguia el. „Ce le pasă” ei plesnesc de sănătate. Mă mint! îmi spun că mă fac bine, dar abia așteaptă să crăp. Dar n-am să le fac pe plac Uite așa. N-am să mor! se îndârjea el.

Într-o noapte bătrâna veni în camera tinerilor cu aer năuc și plângăreț.

— Veniți repede, vă cheamă tata ... să știți că de astă dată moare bătrânul.

Cei doi, cu ochii lipiți de somn, se târără la patul suferindului.

Susținut de tronul lui de perne, bătrânul le făcu semn să se apropie și în timp ce bătrâna căta zadarnic o lumânare, răvășind tot dulapul, le spuse cu glas pițigăiat:

— V-am chemat să vă spun că ... lucru **curios ... nu mai am** nici o durere.

Făcu un gest de confirmare cu mâna dreaptă, singura pe care o mai mișca, apoi îi cercetă pe rând — cu o expresie indecisă între nedumerire și spaimă. Suferise atât de mult încât nu mai concepea viața fără dureri. Se întreba dacă nu-l păcălesc simțurile, dacă nu cumva, printr-o eroare sau un miracol al lor, i s-a năzărit că trăiește, deși în realitate era mort, așa cum uneori visa că rămăsese treaz, deși nu mai era de mult.

— M-am făcut **sănătos, nu-i așa?** îi **întrebă** el. **Privirea de** iritare și decepția care i se păru că o citește în ochii lor îi confirmă presupunerea.

Adormi fericit că putuse să le facă în ciudă.

A doua zi, când s-a trezit, bătrâna l-a găsit mort. Înțepeni **se cu** mâna dreaptă ridicată în sus, ca într-o perorație asupra **stării** sănătății sale.

L-au bocit și bătrâna, și fata, și ginerele.

S-ar fi zis că au așteptat cu toții să moară, ca sa-l **poată** plânge.

BĂTRÂNA

De la moartea soțului ei, bătrâna rămăsese stingheră ca o mânășă desperecheată. Își păstrase totuși aerul obișnuit de semeție ofensată, mai ales față de ginere. Bănuia în spatele fiecărui cuvânt pe care i-l adresa un reproș ori o amenințare.

Se considera nefericită pentru că trebuia să poarte povara recunoștinței față de acest om, de extracție socială mai joasă decât a ei.

— Ce-am ajuns, să fiu la cheremul țopârlanului ăstuia ajuns. Un fiu de plutonier!

Bătrâna suferise toată viața pentru că sora ei, generăleasă, care întreținea legături cu lumea bună, o evitase constant. Aspirase o viață întreagă să pătrundă în înalta societate și nu reușise. Se așteptase ca, în cele din urmă, căsătoria cu răposatul ei soț s-o introducă în salonul doamnei general.

Sperase că titlul lui de *inginer* (așa i-l recomandase, deși nu era decât subinginer) o să facă impresie.

Dar doamna general descoperise repede mistificarea și noii căsătoriți nu avură acces decât la reuniunile restrânse familiale și niciodată la cele „șic”, unde era chemată lumea subțire.

Doamna general se rușina cu cumnatul ei, om greoi, care făcea glume grosolane, avea venituri mediocre și nici o relație mai suspusă, tot așa cum se rușina de sora ei, de atitudinile ei de distincție căutată, de felul ei de a vorbi din vârful buzelor, stâlcind candid cuvintele franțuzești.

Nici azi bătrâna nu renunțase la ambițiile ei. Ar fi dat orice ca să se introducă în mijlocul aceluia coconet rafinat și pedant, care — deși scăpătat — exercita asupra ei aceeași irezistibilă atracție.

Prilejul de a face o astfel de relație se ivi pe neașteptate.

Cunoscuse la talcioc pe doamna Șuțu, o fostă moșiereasă. Obârșia ei princiară o ameți cu totul.

Cu ultimii bani cumpără de la ea niște dantele cu care n-avea ce face. Apoi, ca să nu piardă legătura, se oferă să-i caute

cumpărător pentru o brățară, îi împrumută chiar și o sumă de bani.

„Prințesa”, cum o numea bătrâna, plină de încântare, îi făcea confidențe, se plângea de vitregia vremurilor, dar nu aducea niciodată vorba despre returnarea împrumutului.

Venea des pe la ea, înfuleca tratațiile ei, și i se adresa cu „dragă doamnă”, încălzind intonația acestui apelativ printr-o particularitate de pronunțare care lungea vocalele la un ton coborât, grav.

— Nu știu ce m-aș fi făcut fără dumneata. Nici nu-ți închipui cât m-ai îndatorat, adăuga ea, surâzând.

Bătrâna cutezase odată, sfios, să aducă vorba despre împrumut, dar *Prințesa* exclamase indispusă:

— Oh, quelle saiete que l'argent. N'en parlons plus!¹

Intimidată de ascendentul pe care i-l dădea celeilalte o limbă pe care ea n-o pricepea, tăcu. Nu înțelesese ce spusese și se temea că *Prințesa* va continua să vorbească franțuzește, ceea ce i-ar fi dat de gol ignoranța.

Îi fu recunoscătoare când i se adresă iar pe românește și nu mai aduse vorba despre bani.

— Mamă, să știi că Șuțuleasa asta e o pungășoică, o avertiză fiica ei, căreia avusese imprudența de a-i povesti despre împrumut.

O fi ea pungășoică, dar e cinstită, i-o tăie bătrâna nemaștiind ce spune, în graba ei de a-i lua apărarea.

Prințesa îi trăsese chiulul, dar bătrâna o iertase.

Beneficiile materiale nici nu intrau, la urma-urmei, în socotelile snobismului ei. Relația îi măgulea vanitatea de-o viață și se temea să n-o piardă. Își dădea seama că arătându-se dezinteresată găsise metoda sigură de a o menține.

Se oferă să-i facă diverse servicii. Se supăra când *Prințesa* amintea de împrumut. Rezultatul fu că *Prințesa* își îndesi vizitele, începură să se tutuiască. Bătrâna se lăuda cu prietenia aceasta față de amicele ei, mândră ca de un brevet de onoare. La rândul

¹ Vai, ce lucru murdar, banii ăștia! Să nu mai vorbim despre ei!

ei, *Prințesa* o introduse în cercul ei de cunoștințe. Pentru bătrână fusese proclamația triumfului ei. Era asimilată în lumea bună, înaintată în rang social.

Se strădui să se perfecționeze și umbla cu romane franțuzești în poșetă, ca să simuleze cultura.

Se supără pe fiica ei care nu voia să priceapă avantajele legăturilor cu *Prințesa*. Se înfurie când aceasta încercase s-o convingă că Șuțuleasa e interesată, că profită de ea, că nu-i arată nici o probă de prietenie. Revoltător! „Nu-i arată prietenie!” Auzi! Ea care îi dăduse o dovadă supremă, o indusese în planurile ei de viitor, mai mult chiar, îi îngăduise să participe la elaborarea lor. *Prințesa* promisese că atunci când își va recăpăta moșia, avea să o ia lângă ea, s-o ajute la administrare. „O să fim ca două surori”, spusese ea.

— Credeți că o să vă dea moșia înapoi? Întrebuse bătrâna cu neîncredere.

— Fără îndoială! o asigurase *Prințesa*. **Și asta cât de curând**, o să vezi!

— Și la moșie o să avem ... nu-i așa? ... valeți care să ne servească la masă?

— Desigur, așa cum am mai avut; vor purta livrea plină de fireturi strălucitoare.

— Eu aș prefera să fie îmbrăcați în frac și cu **mănuși albe**.

— Bine, dacă ții, concedă *Prințesa*.

Bătrâna dorea o cât mai grabnică realizare a acestor visuri.

Atunci avea să le poată arăta și fiicei, și ginerelui, și surorii ei generăleasa cu cine au de-a face.

De ginere probabil avea să se descotorosească; fiicei să-i găsească un om subțire și de neam pe potriva gusturilor ei, iar pe soră-sa n-avea s-o cheme niciodată la somptuoasele ei festinuri. Uite așa, ca să turbeze de necaz!

Adormea cu speranța acestui eveniment care avea să-i schimbe viața peste noapte și se scula cu tristețea neîmplinirii lui.

— Să știi că bătrâna s-a țicnit, zise într-o zi fiica ei, întorcând spre soț o față îngrijorată.

— Adică? se interesa el, sigur că **afirmația soției era mai** degrabă vrednică de luat în răs decât în serios.

— Vorbește singură.

— Ăsta e un obicei al bătrânilor; dar, **ca să fiu sincer**, mi se întâmplă și mie uneori.

— Bine, dar ea se adresează unor personaje pe care le numește Jean și Leon. Le vorbește ca și cum ar exista în preajma ei. Se ceartă cu ele.

— Poate are halucinații, conveni el.

— Vino, te rog, să te convingi. E la bucătărie.

Soții se apropiară tiptil de ușa întredeschisă, de unde vocea bătrânei răzbătea pregnantă și metalică.

— Jean, ești un tâmpit. De câte ori ți-am spus să servești pe la stânga; și pâinea cu furculița ... Cum? Nu vrei? Ehei, s-au dus timpurile alea când slugile comandau la boieri. Acum boierii sunt iar în drepturile lor, slavă Domnului! ... Leon, fă bine, te rog, și servește-mi un ceai, dar așa cum îmi place mie, cu rom mult și lămâie.

Cam nemulțumiți de roadele curiozității lor, tinerii o ascultau cum împarte porunci cu aprigă stăruință.

— E ne bună de legat, se îngrozi fata.

— Cred că vorbește cu morții, fu de părere soțul.

— N-avem morți în familie cu numele astea.

— S-o întrebăm pe ea ...

— Mamă, începu el, dând ușa în lături și zăbovind nițel nehotărât în prag, cu cine vorbeai?

Bătrâna se sperie, se rușina. Rămase mută și copleșită de această interogare neașteptată. Își învălui tăcerea într-un aer mohorât, aproape dușmănos.

Nu putea să le măturisească ceea ce se desfășura în mintea ei. Cum ar fi putut să le explice că ea se străduia să învețe cum să se adreseze valeților (botezați provizoriu Jean și Leon), pe care avea desigur să-i aibă sub ordinele sale; doar așa o asigurase *Prințesa*.

Oftă ușurată când tinerii se retraseră și ea putu să se consacre din nou visurilor ei, pline de semeață deșertăciune.

Dar fericirea la care râvnea și pe care o împodobeau cu nimbul plăsmuirilor ei se lăsa prea mult așteptată. Nerăbdarea și teama că n-o să mai apuce sorocul o cuprindeau treptat.

Într-o astfel de stare sufletească se lăsa convinsă de *Prințesa* să ia parte la o ședință de spiritism. Voia să descoasă spiritele atotștiutoare asupra desfășurării evenimentelor.

Ședința urma să aibă loc în casa unui fost personaj politic, vârstnic prieten al Șuțulesei.

Acesta locuia singur, într-un demisol întunecos, stăpân pe o îngrămădeală de mobile și obiecte vechi. Se aflau înghesuite mai multe stiluri, mai multe epoci reunite la întâmplare. Sălășluia acolo un întreg trecut, care-și pierduse rostul.

Fostul „ilustru personaj”, cum îl recomandase prințesa, le întinse o mână fără vlagă și le cercetă cu o privire ștearsă și puțin speriată de miop.

Era la vârsta când vigoarea făcuse de mult loc slăbiciunii, mâinile îi tremurau, vocea i se subțiasă.

În această ruină omenească doar ambițiile mai rămăseseră intacte. Spera să mai joace un rol într-un viitor incert în destinele țării. Avea în cap sute de proiecte de reformă, era torturat de probleme de guvernare. Cunoștea istoricul tuturor crizelor de guvern, zeci de mijloace sigure de nimicire a opoziției și alte tainice nerozii de acest fel. Le împărtășea cunoscutilor cu ușurință, dar nu mergea cu nechibzuința până acolo încât să întreprindă ceva pentru înfăptuirea lor. Ele oricum aveau să se realizeze și fără el. Rămânea de aflat doar data împlinirii lor. Consulta spiritele marilor dispăruți: Napoleon, Alexandru Macedon, Bismarck, Cezar etc. Confirmase până acum prietenilor vreo douăzeci de termene. Le schimba cam din trei în trei luni, cu drept de prelungire.

Tocmai la acest oracol falit veniseră cele două bătrâne ca să-și întremeze iluziile.

După ce au ascultat ultimul lui discurs au căzut de acord să înceapă ședința și să invoce spiritul lui Mussolini.

— Spirit nevăzut și călător al lui Mussolini, te chemăm să vii în mijlocul nostru, rosti gazda cu voce scăzută.

Toți trei așteptau cu înfrigurare ca paharul întors cu gura în jos de pe masă să înceapă a se mișca în direcția literelor notate pe coala de hârtie de dedesubt.

Le tremurau degetele pe fundul paharului care rămânea însă neclintit.

— Răspunde-ne, înalte spirite, dacă vii? repetă ilustrul personaj chemarea.

Femeile erau mute de curiozitate și spaimă. Dacă nu vine? Dar dacă vine și e supărat? Cine știe ce e în stare să facă? Să spargă paharul, să răstoarne masa!

— Poate e mai bine să chemăm pe altcineva, sugera *Prințesa*. O fi ocupat.

— Spiritele trebuie chemate de trei ori totdeauna, răspunse ilustrul personaj, supărat de întrerupere.

— Mussolini, răspunde-ne! rosti el cu voce poruncitoare, care le făcu să tresară.

Atunci se petrecu un lucru care depăși toate așteptările. Se auzi o bătaie în podea.

— A sosit, le șopti el. Asta e semnul. Așa e el, militaros.

— Ești aici, Mussolini?

Bătaia se repetă.

— Vrei să ne răspunzi, Mussolini? De data asta se auziră două bătăi consecutive, semn de acceptare.

— O să-mi recapăt moșia, domnule Mussolini? se grăbi *Prințesa* să întrebe.

houă lovituri în podea. Răspuns afirmativ?

— Peste cât timp? ceru *Prințesa* lămuriri.

De data asta numărară trei lovituri.

— Ce poate să însemne, trei zile, trei luni, trei ani?

— Nu tulburați spiritul, vă rog lăsați-mă să-l întreb numai eu, stăruie ilustrul personaj.

— Mussolini, mai ești aici? Răspunde-ne!

În această clipă se petrecu ceva într-adevăr cu totul neobișnuit pentru o ședință de spiritism. De sub masă, de unde se auzeau venind loviturile, țâșni un ghemotoc alb, lăptos, drept pe genunchii gazdei. Poate că imaginația bătrânelor ar fi fost înclinată să vadă

în această apariție cine știe ce plăsmuire ectoplasmică a sufletului celui mort, dacă gazda n-ar fi recunoscut propriul său cățel.

— Solini, măgarule, ce cauți aici? îl certă el, alungându-l.

Apropierea de nume lămuri bătăile în dușumea. Câinele se crezuse strigat și răspunsese bucuros, dând din coadă.

Fiica îngrijorată de cheltuielile prea mari ale mamei: împrumuturi nerambursabile acordate *Prințesei* și taxe de participare la ședințele de spiritism ale ilustrului om politic scăpat, întreprinsese investigații și află că *Prințesa* era o excroacă, fără domiciliu stabil, căutată de poliție în urma reclamațiilor multor naivi păcăliți în diverse feluri. Nu avea titluri nobiliare, nici moșii de redobândit, iar cunoștințele ei de franceză erau sumare, atât cât să facă impresie necunoscătorilor. Ilustrul personaj cu capul plin de reforme era complicele ei, care făcuse o mică afacere din pretinsa legătură pe care o lua cu spiritele dispăruților, împărțind taxa de intrare cu persoanele care aduceau clienți. Era un om cu dereglări mintale și fusese internat în spitalul de psihiatrie. Cunoscut în cartierul unde locuia, ca țicnit logoreic dar inofensiv, distra pe toată lumea cu discursurile lui pline de năstrușnicii și beneficia de toleranța acordată nebunilor simpatici.

Când află de la fiica sa toate acestea, bătrâna, la început, refuză să creadă, dar fu nevoită să accepte, sursele de informații neputând fi puse la îndoială: vecinii în cazul invocatorului de spirite și poliția în cazul Șuțulesei, pe care o chema în realitate Șuteu. Cunoscută în talciocuri ca „Prințesa Șutu”, vindea obiecte și bijuterii încredințate sau sustrase de la persoanele prea încrezătoare.

Lovitura fusese cumplită pentru bătrână, aproape o lăsase fără respirație. Atâta infamie era de nesuportat.

Devenise posacă, tăcută, absentă și-și purta dezamăgirea ca pe o haină prea grea pentru umerii ei. Simțea că în curând se va prăbuși sub această apăsare.

Începuse de la o vreme să obosească ușor, se urnea greu de acasă, drumurile i se păreau mai lungi, cele câteva trepte de la intrare nesfârșite. Trăia desprinsă de cele lumești, împresurată de

amintiri și începu să poarte discuții aprinse cu cei pe care îi numea „morții ei”. Aceștia îi apăreau în vis, uneori și în stare de trezie. Stabilise categorii. Morții cu care stătea de vorbă și cu care nu stătea.

Cu generăleasa, sora ei care murise între timp, refuza dialogul. Nu-i ierta nici acum amărăciunile pricinuite o viață întreagă.

Cu răposatul ei soț, în schimb, se certa adesea. îi imputa că o lăsase fără nici o avere, la discreția copiilor, că nu fusese în stare să-i facă măcar un bordei al ei. îl numea în batjocură „inginer de cotețe” aceasta fiind singura construcție realizată de el în folosul familiei.

Într-o noapte avu un vis cumplit. Răposatul ei soț se transformase în curcan și împreună cu sora ei, care devenise găină, începuseră să o ciugulească: ochii, nasul, gura le ciupeau pe rând.

Nu înțelegea drept ce o luau: rămă ori buruiănă.

Nu-i putea alunga pentru că nu era în stare să facă nici o mișcare.

„Dorm sau visez?” se întrebă ea.

„Nu dorm. Cum să dorm, nu m-am simțit niciodată atât de trează. Ah, și ciocurile lor care-mi sfâșie carnea. Parcă-s de fier.

Visez, desigur visez. Ce vis absurd și cumplit. De m-aș trezi odată ...

Din acest vis nu s-a mai trezit niciodată. A fost ultimul.

CADOUL

Tudor chefuisese, toată noaptea, la țitoarea lui Loredana. Acum se întorsese acasă obosit, sătul și posac. Bine că nevasta era plecată. Nesuferită femeie, gândi Tudor. Poftim, a lăsat robinetul la baie deschis!

Pe lângă celelalte cusururi, îl mai are și pe ăsta. E neglijentă, își zise el, bucuros să completeze lista insuficiențelor nevastei cu noua descoperire, satisfăcut că găsește noi puncte de sprijin, pentru a o detesta și disprețui.

Mai era și neglijentă pe deasupra! Ca și cum n-ar fi fost de-ajuns că era ștearsă, nerooctă și lipsită de energie.

Începuse să se dezbrace, aruncând lucrurile la întâmplare pe scaun, pe pat, sub masă. Ca să-și domolească iritarea stârnită de evocarea nevastei se gândi la Loredana.

Ce fată drăguță! Ce gropițe are când râde, ce nurlie și veselă e. Îi cumpărase pentru onomastica lui o pijama de mătase cu dungii late albastre. Îi plăcuse foarte mult. Admirase gustul ei plin de exigențe pentru calitatea materialului, pentru potrivirea nuanțelor și a desenului.

Biata fată, o căina el. Ce suflet generos. Din puținii bani pe care îi dau, găsește posibilitatea să-mi facă și cadouri. Am să-i măresc alocația, în schimb, o s-o restrâng pe a nevastei-mii, tot risipește fără folos.

Începu să-și caute pijamaua, răvășind tot patul, și era gata să se înfurie iar pe neglijența consoartei, când dădu sub pernă peste un pachet. Aha, cadoul nevastei-mii, se dumiri el. Ia să vedem pe ce a mai prăpădit banii! Despături hârtia cu o curiozitate silnică și posomorâtă.

Nemaipomenit! Lui Tudor nu-i veni să-și creadă ochilor. Nevasta îi alesese o pijama absolut la fel cu cea primită de la Loredana.

O cercetă cu grijă. Nu mai încăpea îndoială. Același desen, aceeași mătase ușoară, molcuță, care-i aluneca printre degete. Se apropie cu ea de fereastră, pentru a o studia mai bine. Parcă tot se

mai îndoia. Spera să găsească o deosebire cât de mică, de nuanță, de țesătură, de care să se agate. Zadarnic. Totul era la fel, până și nasturii — și ața — și dimensiunea butonierelor.

Tudor era neliniștit pentru că făcuse o apreciere asupra gustului Loredanei, pe care se vedea nevoit s-o extindă și asupra celui al nevastei. Ceea ce nu voia să facă nici în ruptul capului. Prefera să admită că Loredana n-are gust, decât că nevasta lui ar avea. Nevasta lui nu putea să aibă nici o calitate. Era exclus. Nu îngăduia. Răsturnă așadar aprecierea și deodată pijamaua i se păru banală, ba nu, vulgară, prost croită ... topească, stridentă. O azvârli cât colo și se culcă gol sub plapumă, hotărât să nu facă nici un fel de concesie, nici urii, nici dragostei.

CUPRINS

Mărturisire.....	5
Ioanei, fiica mea.....	7
Păsărea Phoenix.....	9
Cariatida.....	22
Fatalitate.....	36
Temnița.....	50
Dialog cu fantoma tatălui meu.....	67
Convorbiri cu fantoma mamei adoptive.....	68
Dialog cu fantoma lui Miron.....	73
Ultima dimineață.....	75
Gelozie.....	8 ¹
Bătrânul.....	85
Bătrâna.....	9 ²
Cadoul.....	100